

From: Keskisen Suomen liito-oravayhdistys ry <keslo@kuusanluonto.fi>
Sent: keskiviikko 5. marraskuuta 2025 15.08
To: OKV KIRJAAMO
Subject: Kantelu Äänekosken kaupungin toiminnasta
Attachments: Kantelu.OKV.Äänekoski.KeSLo.pdf; Liite 1. Liito-oravailmoitus.pdf; Liite 2. ELYn vastaus metsänkäyttöilmoitukseen 1-2024-29012.pdf; Liite 3. LLP-suojelun juridiikka ja biologia_elokuu25.pdf; Liite 4. Viestinvaihto tietopyynnöstä maastotarkastuksista KeSLo--Äki.pdf; Liite 5. Äänekosken tiedote 4.9.24.pdf

OIKEUSKANSLERINVIRASTOLLE

Yhdistyksemme pyytää oikeuskansleria tutkimaan oheisessa kantelussa (viisine liitteineen) kuvatun Äänekosken kaupungin toiminnan laillisuuden.

Sami Yli-Karjanmaa
puheenjohtaja

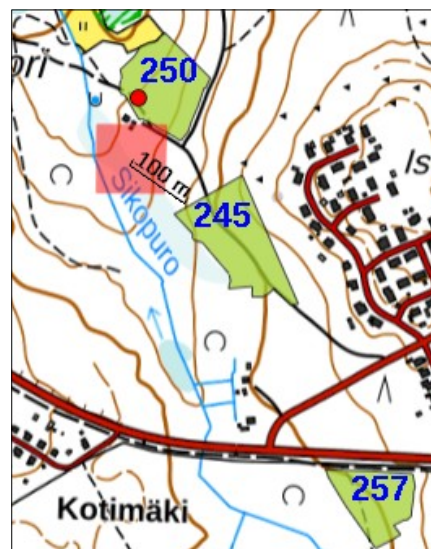
Keskisen Suomen liito-oravayhdistys ry
Y-tunnus 3215796-9, kotipaikka Laukaa
<https://www.kuusanluonto.fi/keslo.htm>

KANTELU OIKEUSKANSLERILLE ÄÄNEKOSKEN KAUPUNGIN KIELTÄYTYMISESTÄ TOIMITTAA ASIAKIRJOJA JA TEHDÄ ASIASSA VALITUSKELPOINEN PÄÄTÖS

Tämä kantelu koskee Äänekosken kaupungin kieltäytymistä (1) luovuttaa asiakirjoja metsänkäyttöilmoituksen 1-2024-29012 kuvion 245 alueella ja ympäristössä tehtyjen liito-oravakartoitusten suorittamisesta ja (2) tehdä tästä kieltäytymisestä valituskelpoinen päätös.

1. Tausta

Äänekosken kaupungin omistamille metsäalueille kiinteistöillä 992-403-1-443 ja 992-403-1-501 Suolahden Sikopuron maastossa tehtiin 22.3.2024 kolme erillistä avohakkuukuviota käsittänyt metsänkäyttöilmoitus 1-2024-29012. Koska yhden kuvion (250) sisältä ja toisen kuvion (245) läheltä oli Lajitietokeskukseen rekisteröityjä liito-oravahavaintoja, Suomen metsäkeskus lähetti metsälain 14 b §:n mukaisesti metsänkäyttöilmoituksen tiedoksi Keski-Suomen ely-keskukselle. Metsäkeskuksesta lähti lisäksi automaatti-ilmoitus metsänkäyttöilmoituksen tekijälle suunniteltujen hakkuiden osumisesta liito-oravahavaintoihin. Oikealla oleva **karttakuva** näyttää hakkuukuvioiden ja havaintojen (punainen pallukka ja neliö) sijoittumisen.

Tämä kantelu liittyy Äänekosken kaupungin toimintaan kuvion 245 liito-oravatilanteen selvittämiseksi ennen hakkuuta. Karttaan neliöllä merkityn havainnon¹ tarkkuudeksi on ilmoitettu 100 m eli havainto edustaa suurempaa aluetta kuin vain yhtä havaintopistettä. Havainnon alueellinen ulottuvuuden ei kuitenkaan voida katsoa rajoittuvan 100 x 100 neliömetriin, vaan tarkkuuden valinta kertoo ainoastaan, että seuraavaa havaintotarkkuusluokkaa (1 km) on pidetty liian epätarkkana. Havainnon lisätiedot kuuluvat: ”Papanoita, havainto myös 1998.” Havainto on vuodelta 2002, millä ei sinänsä ole merkitystä, koska alue oli säilynyt liito-oravalle sopivana: EU-tuomioistuimen asioissa C-477/19 ja C-357/20 ottaman kannan mukaan direktiivilajien lisääntymis- ja levähdyspaikat pysyvät luontodirektiivin 12 artiklan (ja siten nykyisen luonnon-suojelulain 78.2 §:n) hävittämisen ja heikentämiskiellon piirissä mahdollisesta tilapäisestä tyhjentyä huolimatta, ellei lajin paluun voida arvioida muuttuneen epätodennäköiseksi. Tässä tapauksessa mitään tietoa tyhjentyä ei ole, ja alueella on aiemmista hakkuista huolimatta edelleen ollut liito-oravalle sopivaa elinympäristöä jäljellä. Havaintojen puuttuminen ei tarkoita liito-oravan katoamista alueelta, koska lajin esiintymistä ei Suomessa seurata järjestelmällisesti kuin Luonnontieteellisen keskusmuseon seurantaruuuilla, joita on hyvin harvassa. Mainitun EU-oikeuskäytännön on Keski-Suomen ely-keskus juuri ilmaissut toiseen tapaukseen liittyvässä asiakirjassa todeten, että ”tiukasti suojellun liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikka tulkitaan pysyväksi, vaikka se ei olisi joka vuosi liito-oravan käytössä.”²

Kuviolla 250 tehty havainto liito-oravan todennäköisestä pesinnästä vuonna 2010 ”liittyy etelänpuoleiseen Sikopuron havaintoon”, kuten tämän kuviolle 250 osuvan havainnon lisätiedoissa todetaan.³ Sikopuro virtaa pohjoiseen eteläisimmän kuvion 257 suunnasta ja sivuaa kuviota 245 kuvion koko pituudelta.

Metsäkeskus lähettää edellä mainitut ilmoitukset elyille ja metsänkäyttöilmoituksen tekijälle suunnitellun hakkuualueen osuessa liito-oravahavaintoon tai korkeintaan 100 metrin päähän havainnosta. Tämä on kaikkien metsäalan toimijoiden tiedossa. Liitteenä 1 on metsänkäyttöilmoituksen tekijälle lähtenyt ilmoitus. Ilmoituksessa lukee täysin yksiselitteisesti: ”Metsänkäyttöilmoituksen kuviot, joita asia koskee: 245.1, 250.0, 250.0.” Liitekarttaan on nimenomaisesti merkitty nämä kaksi kuviota, mutta ei tien eteläpuolelle sijoittuvaa kuviota 257. (Lisäksi etelämpänä oli vielä neljäs kuviota, jossa oli määrä suorittaa siemenpuuhakkuu.)

¹ Havainto näkyy Lajitietokeskuksen laji.fi-palvelussa osoitteessa <http://tun.fi/KE.921/LGE.82316>.

² Maastokatselmusmuistio 31.10.25 asiassa KESELY/3795/2024, s. 6.

³ <http://tun.fi/KE.921/LGE.185787>

Saatuun liito-oravailmoituksen Keski-Suomen ely-keskus on 5.4.24 lähettänyt siihen vastauksen (**liite 2**) metsänkäyttöilmoituksen tekijälle (metsänhoitoyhdistys Keski-Suomi) ja/tai hakkuu-oikeuden haltijalle (Stora Enso); ely on poistanut vastaanottajatiedon lähettäessään kopion vastauksestaan yhdistyksellemme. ELY on vastauksessaan muistuttanut hakkuista vastaavan lakisääteisestä velvollisuudesta turvata liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikat ja lausunut: **”lisääntymis- ja levähdyspaikka ja muita elinpiirin keskeisiä alueita (ruokailualueita, kulkuyhteyksiä) voi sijaita metsänkäyttöilmoituksen toimenpidekuvioiden alueella. Metsänkäyttöilmoituksen kuvioiden liito-oravatilanne tulee tutkia maastossa huolellisesti ennen hakkuiden suorittamista niiltä alueilta, joilla on liito-oravalle potentiaalisia elinympäristöjä.”** Kuvioista puhutaan *täysin selvästi kaksi kertaa monikossa*. Lisäksi ELY mainitsee: ”Sikopuron varresta on myös havaintoja liito-oravasta vuodesta 1998 lähtien”.

On siten selvää, että velvoite liito-oravatilanteen tutkimiseen on koskenut myös kuviota 245.⁴ Olennaista on myös, että elyn vastauksessaan suositteluissa ohjemateriaaleissa sanotaan useissa kohdin, että tällaisen *kartoituksen on koskettava myös suunnitellun hakkuualueen ympäristöä*. Ely on vastauksessaan asettanut velvoitteen toimittaa elyyn ”hyvissä ajoin ennen hakkuiden aloittamista – – selvitys, jossa kuvataan tehty maastotarkastus ja sen vaikutukset hakkuusuunnitelmaan.”

Näin ei toimittu, vaan kuvio 245 avohakattiin toimittamatta elyyn mitään selvityksiä. Vähän tämän jälkeen, 30.4.24, allekirjoittanut löysi aivan hakkuuaukon vierestä Sikopuron puolelta kiistattomat merkit liito-oravan lisääntymis- tai levähdyspaikan olemassaolosta, lajin papanoita risupesäkuusien alta ja läheisyydestä.⁵ Keski-Suomen ely-keskuksen vakiintuneen tulkintakäytännön mukaisesti papanat pesäpuun alla ovat osoitus luonnonsuojelulla (78.2 §) suojellun lisääntymis- ja levähdyspaikan olemassaolosta. Avohakkuu näin lähellä pesäpuuta on varmuudella huomattavasti heikentänyt lisääntymis- tai levähdyspaikan ekologista toiminnallisuutta (ks. **liite 3**, erityisesti kohta 6).⁶

2. Äänekosken kaupungin julkisuuslain vastainen toiminta

Pyysimme Äänekosken kaupungilta 10.5.24 kopioita asiakirjoista, joista ilmenisivät elyn edellyttämien, kaupungin väitetyksi tekemien liito-oravatarkastusten ”suunnittelun lähtökohdat kuten käytetyt inventointiohjeet, tarkastetut alueet ja niiden rajauksien perustelut, tarkastuksilla käytetyt menetelmät, niillä tehdyt löydökset sekä tarkastusten dokumentointi.” Asiaa koskeva viestinvaihtomme kaupungin kanssa on **liitteenä 4**.

Saatuamme tietopyyntöömme kaupungin johdon sihteeriltä 13.5. sen vastauksen, että asia on kesken ja selvityksiä täydennetään, rajasimme samana päivänä tietopyynnön koskemaan ennen sen lähettämistä syntyneitä asiakirjoja. Pyysimme myös tietoa, jos tällaisia asiakirjoja ei ole. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 14 §:n antaman kahden viikon määräajan umpeuduttua muistutimme kaupungille 26.5., ettei sillä ole harkintavaltaa sen suhteen vastaako se tietopyyntöön vai ei ja tekeekö se sen lain suomassa määräajassa. Ilmaisimme haluavamme valituskelpoisen päätöksen, jos asiakirjoja kieltäydytään luovuttamasta. Tässäkään viranomaisella ei ole harkintavaltaa, vaan ao. päätös on vaadittaessa tehtävä (julkisuuslaki 14 § 3 mom.)

Kaupungin maankäyttöpäällikkö Juha Koskinen vastasi tähän 27.5.24 pelkästään toistamalla 13.5. annetun vastauksen: hän ilmoitti asian olevan kesken ja muistion tulevan tehdyksi ”kun asia etenee ja valmistuu” jättäen kokonaan huomiotta, että olimme tämentäneet pyynnön koskevan sen esittämistä edeltävää aikaa. Vaadimme uudestaan valituskelpoista päätöstä kieltäytymisestä luovuttaa asiakirjoja, tai vaihtoehtoisesti ilmoitusta, että niitä ei ole olemassa. *Kumpakaan emme ole edelleenkään saaneet, emme myöskään Koskisen mainitsemaa ja lupaamaa muistiota*. Tämä rikkoo suoraan edellä mainittuja säännöksiä. – Mainittakoon, että teemme tämän kantelun vasta nyt saatuamme viiveellä tiedon alaviitteessä 6 mainitun esitutkinnan päättämisestä ja siihen liittyvät asiakirjat haltuumme. Olimme olettaneet saavamme kaupungin maastotarkastusraportit esitutkinnan päättämisen myötä julkiseksi tulevan aineiston mukana, mutta tutkinnassa ei lainkaan edes selvitetty asian tätä puolta. *Asian jatkotoimien kannalta on olennaista, että yhdistyksemme saa Äänekosken*

⁴ Tämä on yhdistyksellemme myös vahvistettu Keski-Suomen ely-keskuksesta (sähköposti 27.10.25 biologi Elina Lehtiseltä).

⁵ Ks. havaintoerä <http://tun.fi/JX.1707423>.

⁶ Hakkuista tehtiin rikosilmoitus (5680/R/31716/24), mutta syyttäjä teki päätöksen esitutkinnan lopettamisesta mm. sillä täydellisen fiktiivisellä perusteella, että liito-oravatilanteen selvitysvelvollisuus olisi koskenut vain kuviota 250. Pyrimme erillisillä toimenpiteillä saamaan syyttäjän määräämään luonnonsuojelurikoksen tutkinnan uudelleen avattavaksi, mutta se prosessi on tästä kantelusta erillinen eikä miltään osin päällekkäinen.

kaupungilta pyytämänsä asiakirjat. Tarkastusten todennäköinen huono laatu on kuvion 245 osalta johtanut luonnonsuojelurikokseen.

Äänekosken kaupungin 4.9.24 julkistaman tiedotteen (**liite 5**) mukaan ”Äänekosken kaupunki teki kyseisellä Sikopuron alueella Suolahdessa useita maastotarkastuksia keväällä 2024 ennen hakkuita, eikä merkkejä liito-oravasta löytynyt.” Tämä virke, joka kytkee tarkastukset (kuvion 245) hakkuihin ja antaa ymmärtää tarkastusten olleen hakkuiden edellytys, ei voi järkevästi viitata muuhun kuin kuvioon 245, koska kuvio 250 päätettiin tuolloin jättää hakkaamatta. Kaupunki siis täysin selvästi väittää tehneensä sellaisia ”useita maastotarkastuksia”, jotka olivat olennaisia nimenomaan hakatun kuvion 245 osalta. Se ei kuitenkaan ole luovuttanut tarkastuksia koskevia asiakirjoja yhdistyksellemme eikä tietääksemme myöskään ely-keskukselle tai poliisillekaan.⁷ Tällaiset maastotarkastukset ovat osa viranomaisen tosiasiallista hallintotoimintaa, joka tulee dokumentoida kirjallisesti tarvittavassa määrin. Tässä tapauksessa elyn vaatimus saada tarkastuksen tulokset itselleen hyvissä ajoin ennen hakkuita päivänselvästi edellyttää kirjallista dokumentointia, jollaiseksi ei kelpaa pelkkä sähköpostitse elylle hakkuiden jälkeen annettu ylimalkainen tieto useista tarkastuksista ja niillä saadusta nollatuloksesta.⁸

Ely-keskus on ohjeistanut tarkastusten dokumentointia suositteliensa ohjemateriaalien kautta. Esimerkiksi asiakirjassa ”Hakkuusuunnitelma liito-oravakohteilla” sanotaan *muun muassa*:

Kartoituksesta kirjataan myös

- kartoituksen ajankohta ja olosuhteet (päivämäärä, sää, onko lunta)
- kartoituksen tekijä ja organisaatio
- maastossa kuljettu kartoitusreitti ja/tai kuviot, joilla kartoitusta on tehty
- havainnointitapa ja apuvälineet: esim. kiikarit, oliko useita henkilöitä kartoittamassa.

Lisäksi ohjeessa annetaan lukuisia ohjeita hakkuusuunnitelmaan kirjattavista asioista, joita olisi tullut soveltuvin osin noudattaa elyn nimenomaisesti pyydettyä kuvausta maastotarkastuksesta ja sen vaikutuksista hakkuusuunnitelmaan.

On mahdollista, että elyn ohjetta on yksinkertaisesti rikottu eikä mitään tarkastuksia kuviolla 245 ja sen ympäristössä ole todellisuudessa tehty. Tällöin kaupunki on syylistynyt väärän tiedon levittämiseen muka tehdyistä tarkastuksista. Koska tietopyyntöä ei ollut rajattu koskemaan ko. kuviota, kaupungin olisi joka tapauksessa tullut vastata tietopyyntöömme joko toimittamalla kaikki ne raportit, jotka olivat olemassa, tai toteamalla, ettei sellaisia ole. Koska kaupunki ei suostunut toimittamaan ainuttakaan asiakirjaa, sen olisi tullut tehdä asiassa pyytämämme valituskelpoinen päätös.

Keskisen Suomen liito-oravayhdistys ry:n puolesta

Sami Yli-Karjanmaa

puheenjohtaja

LIITTEET	1	Suomen metsäkeskuksen lähettämä ilmoitus metsänkäyttöilmoituksen tekijälle (22.3.24)
	2	Keski-Suomen ELY-keskuksen vastaus metsänkäyttöilmoitukseen 1-2024-29012 (5.4.24)

⁷ Tiedotteessa mainitaan ely-keskuksen maastokäynti (toukokuussa 2024), jolla olisi muka todettu, ettei kuviolla 245 sijainnut liito-oravan lisääntymis- tai levähdyspaikkaa. Tällainen käynti tapahtui, ja elyn päätelmä oli kuvatus kaltainen, mutta kyseessä oli mm. viranomaisen yleisen huolellisuusvelvoitteen räikeä rikkomus: ely sivuutti ilman minkäänlaisia perusteluja allekirjoittaneen valokuvin dokumentoimat ja laji.fi-järjestelmään tallettamat havainnot. Ely ei löytänyt hakkuaukon vierestä edes runsaimmin papanoitua puuta, vaikka papanointi oli allekirjoittaneen uudella maastokäynnillä vielä heinäkuussakin yhä täysin selvästi havaittavissa.

⁸ Sähköposti kaupungin maankäyttöpäällikkö Juha Koskiselta elyn Elina Lehtiselle 3.5.24.

- 3 Keskisen Suomen liito-oravayhdistys ry:n muistio ”Liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen suojelun juridinen ja biologinen perusta” (elokuu 2025)
- 4 Keskisen Suomen liito-oravayhdistys ry:n tietopyyntö Äänekosken kaupungille ja sitä seurannutta viestinvaihtoa (10.–27.5.25)
- 5 Äänekosken kaupungin tiedote (4.9.25)

Ilmoitus metsänsäilytysilmoituksesta, joka kohdistuu liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikalle tai muun liito-oravahavainnon läheisyyteen

Suomen metsäkeskukselle on tehty oheinen metsänsäilytysilmoitus
nro 1-2024-29012, saapumispäivä 22.3.2024

Maanomistaja

ÄÄNEKOSKEN KAUPUNKI

Kiinteistöt

Kunta	Kiinteistötunnus	Nimi
Äänekoski	992-403-1-443	RIIHINIITTY
Äänekoski	992-403-1-501	SUOLAHTI

Ilmoitettu hakkuu kohdistuu tiedossa olevalle liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikalle tai muun liito-oravahavainnon läheisyyteen.

Tiedon esiintymispaikasta Metsäkeskus on saanut Suomen lajitietokeskukselta (LajiGIS-kokoelma).

Metsänsäilytysilmoitus kohdistuu 100 metrin säteelle tiedossa olevasta liito-oravan havaintopisteestä.

Ohje metsänsäilytyyn liito-oravan lähistöllä:
<https://www.metsakeskus.fi/sites/default/files/document/metsansäilytys-ohje-liito-oravan-lahistolla.pdf>

Ohje ELY-keskukselle lähetettävän hakkuusuunnitelman tekemisestä:
<https://www.metsakeskus.fi/sites/default/files/document/ohje-hakkuusuunnitelmaan-liito-oravan-lahistolla.pdf>

Metsänsäilytysilmoituksen kuviot, joita asia koskee: 245.1, 250.0, 250.0

Metsäkeskuksen ilmoitus

Luonnonsuojelulain 49 §:n mukaan liito-oravan lisääntymis- tai levähdyspaikkaa ei saa hävittää tai heikentää.

Maanomistajan tai hänen edustajansa velvollisuutena on varmistaa, ettei suunnitelluilla metsänkäyttötoimilla aiheuteta laissa kiellettyä hävittämistä tai heikentämistä liito-oravan lisääntymis- tai levähdyspaikoille.

Jos liito-oravan esiintymistä ei ole selkeästi otettu huomioon metsänkäyttöilmoituksessa esimerkiksi jättämällä riittävästi alueita metsänkäyttötoimien ulkopuolelle, maanomistajaa tai hänen edustajaansa suositellaan täydentämään metsänkäyttöilmoitusta asian käsittelyn nopeuttamiseksi. Täydennys lähetetään alueellisen ELY-keskuksen kirjaamoon.

Tässä viestissä on linkit tarkempiin ohjeisiin liito-oravan esiintymän selvittämiseksi, sekä liito-orava-alueelle soveltuvan hakkuusuunnitelman tekemiseksi. Lisäksi lisätietoja hakkuiden suunnittelusta liito-orava-alueella saa Tapion liito-oravamateriaalista: <https://tapio.fi/oppaat-ja-tyovalineet/liito-oravan-huomioon-ottaminen-metsankayton-yhteydessa-neuvontamateriaali/>

Lisätietoja kohteesta saa alueellisesta ELY-keskuksesta.

Metsäkeskus ilmoittaa liito-oravan tiedossa olevaan lisääntymis- ja levähdyspaikkaan tai muun liito-oravahavainnon läheisyyteen kohdistuvasta metsänkäyttöilmoituksesta maanomistajalle, tiedossaan olevalle maanomistajan edustajalle, metsänkäyttöilmoituksen laatijalle ja metsänhakkuuoikeuden haltijalle.

Metsäkeskus toimittaa tiedon metsänkäyttöilmoituksesta myös alueelliselle ELY-keskukselle, joka valvoo luonnonsuojelulain noudattamista alueellaan.

ELY-keskus

KESKI-SUOMEN ELY-KESKUS

PL 250

40101 Jyväskylä

kirjaamo.keski-suomi@ely-keskus.fi

0295024500 (Vaihe)

Metsäkeskuksessa lisätietoja antaa

Marja Liukkaala-Koto

Puh. 040 034 5563

marja.liukkaala-koto@metsakeskus.fi

Sovellettavat säännökset

Metsälaki (1093/1996) 7 a §

Luonnonsuojelulaki (9/2023)

Liitteet

Metsänkäyttöilmoitus

Kartta

Jakelu

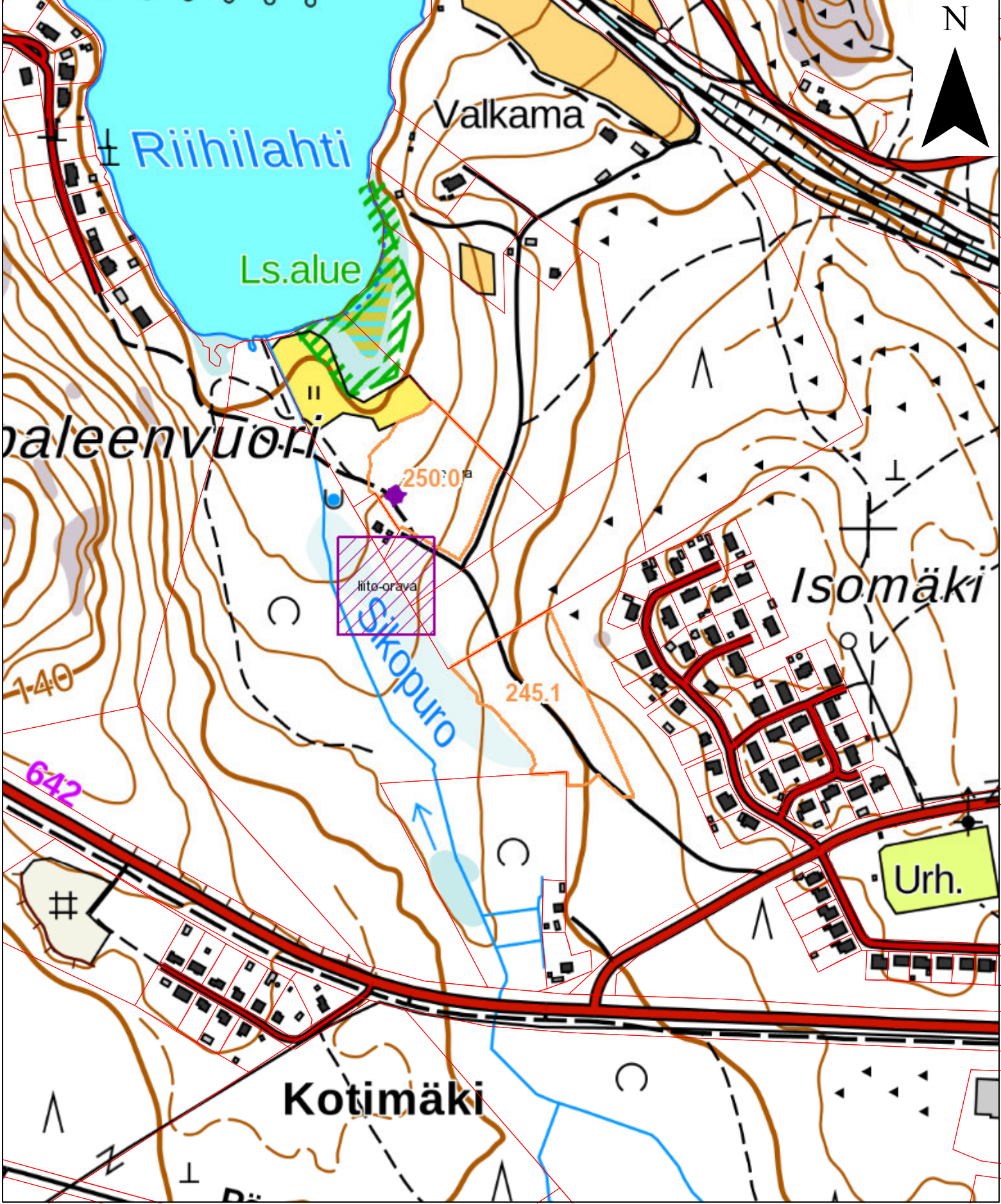

KESKI-SUOMEN ELY-KESKUS

Maanomistaja

Metsänkäyttöilmoituksen laatija (jos muu kuin maanomistaja)

Hakkuuoikeuden haltija (jos on tiedossa)

Selite

	KTJ_Palsta		LVTKuvio, metsäläki
	Liiturit alueet		LVTKuvio, hyönteistuholaki
	<all other values>		MKIKuvio, hakattu
	MKIKuvio		Liito-orava
	MKIKuvio, vanhentunut		

0 125 250 metriä

1:5 000

(c) Maanmittauslaitos 2023

Tulostettu: 22.3.2024

Lähtettäjä: Lehtinen Elina (ELY)
Lähetetty: perjantai 5. huhtikuuta 2024 11.48
Vastaanottaja:
Aihe: Keski-Suomen ELY-keskuksen vastaus ilmoitukseen metsänkäyttöilmoituksesta nro 1-2024-29012, liito-orava

Diaarinumero: KESELY/932/2024
Kiinteistöt: Äänekoski 992-403-1-443 RIIHINIITTY ja 992-403-1-501 SUOLAHTI

Hei!

Keski-Suomen ELY-keskus on vastaanottanut ilmoituksen metsänkäyttöilmoituksesta, jonka toimenpidekuvio sijaitsee liito-oravan havaintopaikalla. ELY-keskus ohjeistaa tällä viestillä liito-oravan huomioon ottamisessa suunnittelemissanne hakkuissa. **ELY-keskus muistuttaa, että liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen säilyminen tulee hakkuiden yhteydessä aina turvata.** Liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja koskevan luonnonsuojelulain 78 §:n hävittämis- ja heikentämiskiellon noudattaminen on hakkuutilanteissa maanomistajan, hakkuuoikeuden haltijan ja puun korjuusta vastaavan tahon vastuulla. Ohjeita liito-oravan huomioon ottamiseen talousmetsien käsittelyssä löytyy Suomen metsäkeskuksen julkaisemasta oppaasta: <https://www.metsakeskus.fi/sites/default/files/document/opas-liito-orava-talousmetsassa.pdf> sekä maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön tilauksesta Tapio Oy:ssä laaditusta neuvontamateriaalista: <https://tapio.fi/wp-content/uploads/2019/10/Liito-orava-neuvontamateriaali.pdf>

Vuonna 2010 metsänkäyttöilmoituksen kuviolta 250.0 on havaittu liito-oravan pesä lehtopöllönpöntössä. Sikopuron varresta on myös havaintoja liito-oravasta vuodesta 1998 lähtien. Havaintojen tarkemmat tiedot löydätte Lajitietokeskuksen avoimesta järjestelmästä osoitteesta www.laji.fi.

Havainnon perusteella liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikka ja muita elinpiirin keskeisiä alueita (ruokailualueita, kulkuyhteyksiä) voi sijaita metsänkäyttöilmoituksen toimenpidekuvioiden alueella. Metsänkäyttöilmoituksen kuvioiden liito-oravatilanne tulee tutkia maastossa huolellisesti ennen hakkuiden suorittamista niiltä alueilta, joilla on liito-oravalle potentiaalisia elinympäristöjä. Erityisesti tulee tarkistaa järeämpien kuusten ja haapojen tyvet, mahdolliset kolopuut ja puut, joissa on oravan risupesä tai linnunpönttöjä sekä lehtipuustoisemmat alueet. Paras ajankohta tutkimuksen suorittamiselle on nyt keväällä. Maastotarkastuksessa havaitut liito-oravan jätökset, pesäkolot, pöntöt ja liito-oravan käyttämät risupesät sekä kulkuyhteydet ja ruokailupuusto tulee ottaa hakkuussa huomioon edellisten linkkien takaa saatavien ohjeiden mukaisesti.

Liito-oravatilanteen kartoittamisen jälkeen hyvissä ajoin ennen hakkuiden aloittamista tulee ELY-keskukseen (kirjaamo.keski-suomi@ely-keskus.fi) toimittaa selvitys, jossa kuvataan tehty maastotarkastus ja sen vaikutukset hakkuusuunnitelmaan. Selvityksen laatimisen ohjeena voi käyttää Metsäkeskuksen ilmoituksen mukana tullutta ohjetta ”Hakkuusuunnitelma liito-oravakohteilla” (metsakeskus.fi).

ELY-keskus valvoo pistokein liito-oravan huomioon ottamista hakkuissa.

Tästä tapauksesta on tehty ELY-keskukseen tietopyyntö (KEHA/23080/2024), joten tämä viesti lähetetään erikseen tiedoksi myös tietopyynnön tekijälle.

t. Elina Lehtinen
Elina Lehtinen
Biologi
Luontoyksikkö
Ympäristö ja luonnonvarat-vastuualue

elina.lehtinen@ely-keskus.fi
puhelin 0295 024 741, vaihe 0295 024 500

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Cygnaeuksenkatu 1, PL 250, 40101 Jyväskylä
www.ely-keskus.fi/keski-suomi

Liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen suojelun juridinen ja biologinen perusta¹

Tässä muistiossa käydään tiiviissä muodossa läpi liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen (LLP) suojelua koskevia oikeuslähteitä ja tieteellisiä tutkimustuloksia seuraavasti:

1. LLP:n heikentämis- ja hävittämiskielto.....	1
2. Suotuisa suojelun taso tavoitteena ja suojelutoimien tiukentamisperusteena.....	2
3. Suojelun ydin: velvoite varmistaa LLP:n ekologisen toiminnallisuuden jatkuvuus.....	3
4. Varovaisuusperiaate.....	4
5. Viranomaisten velvollisuus käyttää tutkimustietoa.....	5
6. LLP:n koko ja rakenne.....	5
7. Havaintojen vanhentumattomuus ja LLP:jen pysyvyys.....	8
8. Viranomaisen toimivallan käyttö vain lain mukaisiin tarkoituksiin.....	9
9. LLP:n heikentäminen: aina luonnonsuojelurikos, ei -rikkomus.....	10
10. Viranomaisen velvollisuus tehdä rikosilmoitus.....	11
11. Luontodirektiivin kansallinen toimeenpano.....	12
Kirjallisuus.....	13
Tähän muistioon tehdyt päivitykset.....	14

1. LLP:n heikentämis- ja hävittämiskielto

Sisältö: Direktiivilajien lisääntymiseen ja levähtämiseen käyttämien paikkojen ekologisen toiminnallisuuden vähentäminen ja poistaminen on kielletty.

Oikeuslähteet: Neuvoston direktiivi 92/43/ETY luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta (21.5.1992) (=luontodirektiivi),² artikla 12, kohta 1:

Jäsenvaltioiden on toteutettava tarpeelliset toimenpiteet liitteessä IV olevassa a kohdassa olevia eläinlajeja koskevan tiukan suojelujärjestelmän käyttöönottamiseksi niiden luontaisella levinneisyysalueella ja kiellettävä: – – (d) lisääntymis- tai levähdyspaikkojen heikentäminen ja hävittäminen.

Luonnonsuojelulaki (9/2023),³ 78 §:

Luontodirektiivin liitteessä IV a mainitut eläinlajit ja liitteessä IV b mainitut kasvilajit ovat tiukkaa suojelua edellyttäviä eliölajeja. – – Tiukkaa suojelua edellyttävään eläinlajiin kuuluvien yksilöiden lisääntymis- tai levähdyspaikkoja ei saa hävittää eikä heikentää.

EU-tuomioistuimen (EUTI) – joka ainoana tahona voi sitovasti tulkita direktiivejä – ratkaisu asiassa C-357/20 (28.10.2021),⁴ tuomiolauselman kohta 3:

käsitteitä ”heikentäminen” ja ”hävittäminen” on tulkittava siten, että ensiksi mainitulla tarkoitetaan suojellun eläinlajin lisääntymis- tai levähdyspaikan ekologisen toiminnallisuuden asteittaista vähentämistä ja jälkimmäisellä kyseisen toiminnallisuuden poistamista kokonaan, riippumatta siitä, onko tällainen haitan aiheuttaminen tahallista vai ei.

Kommentti: Liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja hävitetään ja heikennetään Suomessa jatkuvasti, kuten kannan voimakas lasku osoittaa (ks. seuraava kohta). On selvästi nähtävissä, että ELY-keskusten antamassa

¹ Tämä muistio on pyritty laatimaan niin huolellisesti kuin mahdollista. Emme kuitenkaan voi taata sen virheettömyyttä. Otamme mielellämme vastaan palautetta mahdollisista virheistä ja muita parannusehdotuksia (sähköpostiosoite alla).

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/fi/TXT/?uri=CELEX:31992L0043>

³ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2023/20230009>. **HUOM! Finlexiin kesällä 2025 tehdyn uudistuksen jälkeen linkit eivät enää toimi kuten ennen. Siinä toivossa, että tämä heikennys perutaan, linkit on vielä jätetty ennalleen.**

⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX:62020CJ0357>

neuvonnassa samoin kuin esimerkiksi Suomen metsäkeskuksen liito-oravametsien käsittelyoppaassa *LLP:n heikentämistä pidetään käytännössä sallittuna*.⁵

2. Suotuisa suojelun taso tavoitteena ja suojelutoimien tiukentamisperusteena

Sisältö: *LLP-suojelun tavoite on, että direktiivilajien suojelun taso pidetään suotuisana tai – kuten liito-oravan tapauksessa – saadaan nostettua suotuisalle tasolle. ”Suojelu” luontodirektiivin käsitteenä tarkoittaa niitä toimia, joita tuon tavoitteen saavuttaminen edellyttää. Sekä itse suojelun käsite että luontodirektiivin sitova tulkinta edellyttävät suojelutoimien tiukentamista, kunnes suotuisa suojelutaso saavutetaan.*

Oikeuslähteet: Luontodirektiivi,⁶ artikla 2, kohta 2:

Tämän direktiivin mukaisesti toteutetuilla toimenpiteillä pyritään varmistamaan yhteisön tärkeänä pitämien luontotyyppien ja luonnonvaraisen eläin- ja kasvilajien suotuisan suojelun tason säilyttäminen tai sen ennalleen saattaminen.

Luontodirektiivi, artikla 1, kohdat (a) ja (i):

Tässä direktiivissä tarkoitetaan:

- a) ”suojelulla” toimenpidekokonaisuutta, jota luontotyyppien ja luonnonvaraisten eläin- ja -kasvikantojen suotuisan suojelun tason säilyttäminen tai ennalleen saattaminen e [koskee luontotyyppejä] ja i kohdan merkityksessä edellyttää; – –
- i) ”lajin suojelun tasolla” eri tekijöiden yhteisvaikutusta, joka voi vaikuttaa lajin kantojen levinneisyyteen ja lukuisuuteen pitkällä aikavälillä 2 artiklassa tarkoitetulla alueella. ”Suojelun taso” katsotaan ”suotuisaksi” kun:
 - kyseisen lajin kannan kehittymistä koskevat tiedot osoittavat, että tämä laji pystyy pitkällä aikavälillä selviytymään luonnollisten elinympäristöjensä elinkelpoisena osana, ja
 - lajin luontainen levinneisyysalue ei pienene eikä ole vaarassa pienenemään ennakoitavissa olevassa tulevaisuudessa, ja
 - lajin kantojen pitkäaikaiseksi säilymiseksi on ja tulee todennäköisesti olemaan riittävän laaja elinympäristö.

Luonnonsuojelulaki,⁷ 1 §:

Tämän lain tavoitteena on: 1) luonnon monimuotoisuuden turvaaminen; – – 4) luonnonvarojen ja luonnonympäristön kestävä käytön tukeminen; – – Edellä 1 momentissa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi luonnonsuojelussa on tähdättävä maamme luontotyyppien ja luonnonvaraisten eliölajien suotuisan suojelutason saavuttamiseen ja säilyttämiseen.

Tämän tähtäämisvelvoitteen perusteluissa viitataan edellisen lain 5 §:n perusteluihin. Pykälän sanamuoto on sama kuin uudessa laissa. Sen perusteluissa sanotaan (HE 79/1996 vp, s. 28):

Jos seurantatiedot osoittavat jonkin luontotyyppin tai lajin osalta huolestuttavaa kehitystä, viranomaisille syntyy myös velvollisuus ryhtyä toimenpiteisiin asiain tilan korjaamiseksi.

Tämä velvollisuus on erityisesti asetettu ympäristöministeriön vastuulle, sillä luonnonsuojelulain 18 §:n 2 momentin mukaan:

Jos seurannan perusteella on arvioitavissa, että eliölajin tai luontotyyppin suojelutaso ei ole suotuisa, ympäristöministeriön on yhteistyössä muiden toimivaltaisten viranomaisten kanssa ryhdyttävä toimenpiteisiin suotuisan suojelutason saavuttamiseksi.

EU-tuomioistuimen ratkaisu asiassa C-383/09, tuomion tiivistelmä.⁸

[LLP:jen heikentämis- ja hävittämiskiellon] täytäntöönpano edellyttää jäsenvaltioilta paitsi kattavan lainsäädännön antamista myös konkreettisten ja nimenomaisten suojelutoimien toteuttamista. Samoin tiukka suojelujärjestelmä edellyttää johdonmukaisten ja yhteen sovitettujen ennaltaehkäisytoimien toteuttamista. Tällaisella tiukalla suojelujärjestelmällä on siis voitava tosiasiallisesti välttää kyseisessä liitteessä IV olevassa a alakohdassa mainittujen eläinlajien lisääntymis- tai levähdyspaikkojen heikentäminen tai hävittäminen.

Näin ollen jäsenvaltio, joka ei ole ottanut käyttöön toimenpideohjelmaa, jolla voidaan varmistaa eurooppalaisen hamsterin (*Cricetus cricetus*) tiukka suojelu ja tosiasiallisesti välttää tämän eläinlajin lisääntymis- tai le-

⁵ Metsäkeskuksen oppaasta ks. alla alaviitteet 52 ja 54.

⁶ Ks. alaviite 2.

⁷ Ks. alaviite 3.

⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A62009CJ0383>

vähdyspaikkojen heikentäminen tai hävittäminen, ei ole noudattanut direktiivin 92/43 12 artiklan 1 kohdan d alakohdan mukaisia velvoitteitaan.

EU-komission luontodirektiivin artikloille 12 ja 16 antama sovellusohje, joka viittaa juuri edellä mainittuun EUTIn tuomioon, toteaa (kohta 2-16):⁹

12 artiklaa on tulkittava 1 artiklan i alakohdan valossa, jossa määritellään lajin suotuisa suojelun taso. Tämä merkitsee sitä, että toteutettavista toimenpiteistä on päätettävä kunkin tilanteen olosuhteiden perusteella ja kunkin lajin erityispiirteet huomioon ottaen. Esimerkiksi lajin ominaispiirteet, kuten sen suojelun taso, voivat olla perusteena täsmällisemmille tai intensiivisemmille suojelutoimille. – – Tämä tarkoittaa, että tiukan suojelujärjestelmän on mukauduttava lajin tarpeisiin ja sen suojelun tasoon.

Kaikkein varteenotettavin argumentti suojelun tiukentamista vastaan on hallintolain 6 §:n ja yleisemminkin hyvän hallintotavan vaatimus hallinnon asiakkaiden tasapuolisesta kohtelusta. Tähän vetosi korkein hallinto-oikeus ratkaisussaan KHO:2014:13, jossa se piti 3,7 ha:n LLP-rajausta liian suurena. Säännöksen perusteluissa kuitenkin nimenomaisesti todetaan, että se ei estä ”viranomaisesta muuttamasta vakiintuneeksi muodostunutta käytäntöään sikäli kuin siihen on olemassa perusteltu syy” (HE 72/2002 vp, s. 59).¹⁰ Esimerkkeinä tällaisista syistä annetaan ”tuomioistuinkäytännössä annetut aikaisemmasta käytännöstä poikkeavat ratkaisut tai kansainvälisessä oikeuskehityksessä tapahtuneet muutokset”.

Kommentti: Liito-oravakanta on dokumentoidusti ollut Suomessa voimakkaassa laskussa 1940-luvun lopulta lähtien.¹¹ Vuonna 2007 jäljellä olleen kannan on arvioitu romahtaneen vuoteen 2017 mennessä n. 40 %.¹² Suomessa toteutettu liito-oravan ”tiukan suojelun” järjestelmä ei johda suotuisan suojelutason tavoitteen saavuttamisen vaan sen etäännyttämiseen. Siksi Suomen ei voida sanoa ylipäättään *suojelevan* liito-oravaa luontodirektiivin tarkioittamassa merkityksessä: ei ole olemassa ”toimenpidekokonaisuutta – – jota – – suotuisan suojelun tason – – ennalleen saattaminen – – edellyttää” (direktiivin artiklan 1 kohta a). Lajin suojelun taso on ollut epäsuotuisa ja tulevaisuudennäkymät on arvioitu heikkeneviksi koko Suomen EU-jäsenyyden ajan.¹³ Jos Suomessa olisi käytössä direktiivin tarkoittamaa tiukan suojelun järjestelmä, suojelutoimia olisi tiukennettu ja niitä tiukennettaisiin, kunnes päästään tilanteeseen, jossa ”tosiasiallisesti vält[etään] tämän eläinlajin lisääntymis- tai vähdyspaikkojen heikentäminen tai hävittäminen” (EUTI, C-383/09).

Vaikka KHO vetosi ratkaisussaan 2014:13 maanomistajien tasapuoliseen kohteluun, se oli aiemmin ratkaisussaan 26.10.2010 T 2840 todennut, että ”Euroopan yhteisöjen komissio on perustellussa lausunnossaan 2.4.2003 todennut muun ohella, että lisääntymis- ja vähdyspaikka on käsite, joka on määriteltävä yksinomaan biologisin perustein.”¹⁴ Tätä KHO ei kyseenalaistanut. Nuo biologiset perusteet puolestaan johdetaan tutkimustiedosta, joka on olemukseltaan kehittyvää. Ja koska viranomaiset ovat velvollisia toimimaan tieteellisen tiedon pohjalta (ks. alla kohta 5), ovat myös uudet tutkimustulokset luonnollisesti HL 6 §:n perusteluissa tarkoitettu ”perusteltu syy” poiketa aiemmasta käytännöstä. Sellainen on myös EUTIn tuomio asiassa C-357/20, jolla on merkittävä vaikutus LLP:n laajuuden ymmärtämiseen (ks. alla kohta 6). Tilanteessa, jossa sekä (1) tähän asti paljolti sivuutetut aiemmat säännökset ja niiden perustelut että (2) uusi tutkimustieto ja oikeuskäytäntö edellyttävät suojelulinjan huomattavaa tiukentamista, sinänsä tärkeä tasapuolisuuden tavoite on se, joka joustaa.

3. Suojelun ydin: velvoite varmistaa LLP:n ekologisen toiminnallisuuden jatkuvuus

Sisältö: *LLP-suojelu pyrkii tavoitteeseensa eli suotuisaan suojelun tasoon varmistamalla, että direktiivilajien LLP:jen ekologista toiminnallisuutta ei heikennetä.*

Oikeuslähteet: Mm. EU-tuomioistuimen em. sitova ennakkoratkaisu asiassa C-357/20,¹⁵ kohta 30:

⁹ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX:52021XC1209\(02\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX:52021XC1209(02)).

¹⁰ <https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiat&docid=he+72/2002>

¹¹ Hokkanen, Törmälä & Vuorinen 1982.

¹² Hyvärinen, Juslén, Kemppainen, Uddström & Liukko 2019, 573. Saatavilla verkossa: <https://www.ymparisto.fi/fi/luonto-veistot-ja-meri/luonnon-monimuotoisuus/lajien-monimuotoisuus/lajien-uhanalaisuuden-arviointi>. Ks. myös Punaisen kirjjan verkkopalvelu: <https://punainenkirja.laji.fi/>.

¹³ Ks. <https://nature-art17.eionet.europa.eu/article17/species/report/>.

¹⁴ Perusteltu lausuma ja KHO:n ratkaisu ovat saatavilla os. <https://www.kuusanluonto.fi/liituidokut.htm>.

¹⁵ Ks. alaviite 4. Ks. myös esim. aiempi tuomio <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A62000CJ0103> (asia C-103/00), jossa sama linja näkyy kohdassa 30.

Luontodirektiivin 12 artiklan 1 kohdan d alakohdassa säädetyllä suojellun eläinlajin lisääntymispaikkojen suojelulla on näin ollen voitava varmistaa, että lisääntymispaikoilla edistetään kyseisen eläinlajin suotuisan suojelun tason säilyttämistä tai sen ennalleen saattamista siten, että kyseisellä suojelulla varmistetaan niiden ekologisen toiminnallisuuden jatkuvuus.

Myös EU-komission luontodirektiiville antama, ei-sitova mutta oikeuskäytäntöä ohjaava, vuonna 2021 julkaistu soveltamisohje viittaa lukuisissa kohdissa LLP:n ekologisen toiminnallisuuden ”varmistamiseen”, ”turvaamiseen” tai ”takaamiseen”.¹⁶ Varmistamisesta puhuu myös hallituksen esitys luonnonsuojelulain muuttamisesta (HE 146/2015 vp)¹⁷, s. 17:

[ELY-keskusten velvollisuutena aiemmin olleen liito-oravan LLP:jen] rajausten kumoaminen korostaa maanomistajan, hakkuuoikeuden haltijan ja puun korjuusta vastaavan tahon vastuuta luonnonsuojelulain 49 §:n [nykyisen lain 78 §:n] noudattamisessa.¹⁸ Toimijoiden huolellisuusvelvollisuuteen kuuluisi varmistaa, ettei metsänkäsitteillä hävitetä tai heikennetä liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkaa.

Kommentti: Varmistamisen vaatimuksesta seuraa, että mikäli esimerkiksi hakkuiden vaikutuksista liito-oravaan on pientäkään epäilyä, hakkuusuunnitelmia on muutettava siten, että mitään epäilyä ei enää ole. Tämä liittyy suoraan myös seuraavaksi käsiteltävään varovaisuusperiaatteeseen. Luonnonsuojelua valvovien viranomaisten on huolehdittava LLP:n ekologisen toiminnallisuuden jatkuvuudesta tarvittaessa luonnonsuojelulain 126 §:n suomin pakkokeinoin.

4. Varovaisuusperiaate

Sisältö: Varovaisuusperiaate eli ennalta varautumisen periaate tarkoittaa, että jos jonkin toimenpiteen kuten hakkuiden epäillään voivan aiheuttaa vakavaa haittaa luonnolle, täyden tieteellisen varmuuden puuttuminen ei saa estää luonnonsuojelutoimenpiteisiin ryhtymistä. Direktiivilajin LLP:n heikentämis- ja hävittämiskieltoa mahdollisesti rikkova toimenpide on katsottava sen rikkomiseksi.

Oikeuslähteet: Euroopan unionin (EU) toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT)¹⁹ artikla 191, kohta 2:

Unionin ympäristöpolitiikka perustuu ennalta varautumisen periaatteelle sekä periaatteille, joiden mukaan ennalta ehkäiseviin toimiin olisi ryhdyttävä – – .

Luonnonsuojelulaki, 7 §: lain mukaisessa päätöksenteossa

kiinnitetään huomiota luonnon monimuotoisuuden merkittävän vähenemisen tai häviämisen uhkaan, vaikka siitä ei olisi olemassa varmistettua tieteellistä tietoa.²⁰

EU-komission soveltamisohje²¹ (kohta 2-49) siteeraa ja kommentoi EUTIn ratkaisua asiassa C-103/00:²²

Yhteisöjen tuomioistuin totesi ensimmäisessä vakearettikilpikonnaa koskevassa asiassa, että rakennelmien olemassaolo lajin lisääntymisrannalla ”saattaa merkitä direktiivin 12 artiklan 1 kohdan d alakohdassa tarkoitettua lisääntymispaikan heikentämistä tai hävittämistä” [tuomion kohta 39]. – – Pelkästään se, että rakennelmat oli rakennettu rannalle ja että ne olivat omiaan heikentämään tai hävittämään lajin lisääntymisalueita, oli tuomioistuimen ratkaisun pääargumentti. Näin ollen rakennelmien rakentaminen – – riittää muodostamaan 12 artiklan 1 kohdan d alakohdan rikkomisen.

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa KHO:2014:13²³ todetaan:

Direktiivin mukaisen tiukan suojelujärjestelmän toteuttamiseksi on sen arvioinnissa, kuinka suuria alueita on liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikan hävittämis- ja heikentämiskiellon turvaamiseksi jätettävä liito-ora-

¹⁶ Linkki ohjeeseen alaviitteessä 9; ks. esim. ohjeen kohdat 2-15, 2.3.4 d, 2-67, 2-69–2.71.

¹⁷ https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/HE_146+2015.aspx

¹⁸ Rajausmenettely poistui 15.4.16. Sitä ei ole uudessakaan luonnonsuojelulaissa, joten nämä perustelut ovat voimassa.

¹⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:12016E191>

²⁰ Lain esitöissä periaatteen sisällöstä todetaan: ”Biologista monimuotoisuutta koskevassa yleissopimuksessa varovaisuusperiaate on määritelty seuraavasti: biologisen monimuotoisuuden merkittävän vähenemisen tai häviön uhatessa varmistettujen tieteellisten todisteiden puuttumista ei tulisi käyttää syynä uhan torjumiseen tai sen vaikutusten vähentämiseen tähtäävien toimien lykkäämiseen. Varovaisuusperiaate edellyttää siten puuttumista epävarmoihin ympäristöön kohdistuviin uhkiin, vaikka varmaa tieteellistä näyttöä haittojen syntymisestä tai niiden vakavuudesta ei vielä olisi.” (Eduskunnan [ympäristövaliokunnan mietintö YmVM 17/2022 vp](#), s. 9).

²¹ Ks. alaviite 9.

²² Linkki tuomioon alaviitteessä 15.

²³ <https://www.kho.fi/fi/index/paatoksia/vuosikirjapaatokset/vuosikirjapaatos/1390397080409.html>

vailmoitusmenettelyssä metsänhakkuun ulkopuolelle, lähdettävä siitä, että tällaiseksi tarkoitettun alueen on oltava pikemminkin laaja kuin liian suppea. Tätä edellyttää myös ympäristöoikeudessa tunnustettu niin sanottu varovaisuusperiaate.

Komission em. soveltamisohje luontodirektiiville, kohta 2-69:

Ennalta varautumisen periaatteen mukaisesti on niin, että jos ehdotetut toimenpiteet (esim. hankkeen toteuttajan ehdottamat toimet) eivät takaa alueen ekologista toimivuutta, niiden ei voida katsoa olevan 12 artiklan 1 kohdan d alakohdan mukaisia.

Kommentti: Varovaisuusperiaate täydentää ja vahvistaa edellisessä kohdassa käsiteltyä velvoitetta *varmistaa*, ettei LLP:n ekologinen toiminnallisuus heikenny. Mikäli asiasta jää epävarmuutta, on toimenpidettä pidettävä heikentämiskiellon vastaisena. On siis pelattava varman päälle, kuten KHO:kin toteaa, joskin sen kyseinen ratkaisu on muutoin arveluttava. (Ks. alla kohta 6.) Eräänä varovaisuusperiaatteen soveltamiskohteenä mainittakoon, että liito-oravan käyttämää pesää tulisi aina kohdella *lisääntymis*paikkaan kuuluvana, ellei voida selvästi osoitettavista syistä pitää varmana, että se soveltuu pelkkään levähtämiseen.

5. Viranomaisten velvollisuus käyttää tutkimustietoa

Sisältö: *Viranomaisten on toimittava parhaan mahdollisen tiedon pohjalta. Luonnonsuojelun valvonnassa tämä sisältää suojelun kohdetta koskevan ajantasaisen tieteellisen tiedon.*

Oikeuslähteet: Hallintolain²⁴ 6 §:n mukaan viranomaisen toimien on oltava puolueettomia, mikä lakia koskevan hallituksen esityksen²⁵ mukaan tarkoittaa mm., että viranomaisen päätöksenteon ja toiminnan yleensäkin on oltava ”objektiivisesti perusteltavissa”. Hallintolain 31 §:n mukaan viranomaisen on huolehdittava asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä hankkimalla asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot sekä selvitykset.

EU-tuomioistuimen ratkaisu asiassa C-357/20²⁶ sanoo (kohta 52):

Erityisesti on taattava se, ettei lisääntymis- ja levähdyspaikkoja heikennetä tai hävitetä ihmisen toiminnalla, jotta kyseiset paikat edelleen tarjoavat edellytykset sille, että kyseinen eläinlaji voi levätä niissä tai lisääntyä niissä menestyksekkäästi. Tällaisessa arvioinnissa on otettava huomioon kunkin asianomaisen eläinlajin, johon kyseinen yksilö kuuluu, omat ekologiset vaatimukset.

EU-komission luontodirektiiville antaman sovellusohjeen²⁷ kohta 2-57 sanoo, että LLP-suojelun

asianmukainen täytäntöönpano edellyttää hyvää tietämystä lajin ekologiasta (biologia, elinympäristöt, kannan koko, levinneisyys ja dynamiikka) ja käyttäytymisestä (elinkaari, yhdyskuntarakenne, lajin sisäinen ja lajien välinen vuorovaikutus).

Sama ohje, kohta 2-60:

Termeille ”lisääntymispaikka” ja ”levähdyspaikka” on vaikea määrittää yleistä määritelmää, koska lajien ekologisissa ominaisuuksissa on suuria eroja. Siksi arvioinnissa on aina otettava huomioon ajantasaiset tiedot kunkin lajin ekologiasta ja käyttäytymisestä.

Kommentti: Tieteellisen tiedon sijaan alueelliset ELY-keskukset toimivat lähinnä tutkimustulosten kanssa osin räikeässäkin ristiriidassa olevan aiemman hallinto- ja oikeuskäytännön ohjaamina. Tutkimustiedon käytöstä ei ole tuoretta korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisua. Tietääksemme viimeisin tuomio, jossa KHO on ottanut kantaa tutkimustietoon nimenomaan LLP:n koosta on ratkaisu 26.10.2010 T 2840,²⁸ jossa KHO lausui:

Tämänhetkisen tietämyksen perusteella liito-oravan lisääntymiseksi tarvittavasta vähimmäisalueesta ei voida esittää yksiselitteistä ja yleisesti hyväksyttyä tutkimustietoon perustuvaa käsitystä. Siihen nähden ei voida myöskään hallinto-oikeuden päätöksen perusteluista ilmenevin tavoin ottaa perustaksi siinä viitatus asiantuntijalausannon esittämää vähimmäispinta-alaa.²⁹

²⁴ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030434>

²⁵ Linkki alaviitteessä 10.

²⁶ Linkki alaviitteessä 4.

²⁷ Ks. alaviite 9.

²⁸ Saatavilla os. www.kuusanluonto.fi/liituriidokut.

²⁹ KHO:n ratkaisu kuvaa aiempaa Hämeenlinnan hallinto-oikeuden päätöstä 24.8.2009 nro 09/0455/2: ”Yli-intendentti Hanskin asiantuntijalausannon perusteella, joka tältä osin vastaa jo ennen ympäristökeskuksen päätöstä käytettävissä ol-

KHO antaa ymmärtää, että ”tutkimustietoon perustuva käsitys” olisi toiminut sen päätöksen pohjana, jos sellainen olisi ollut ”yksiselitteisenä” ja ”yleisesti hyväksyttynä” olemassa. Jälkimmäinen ilmaisu täytyy ymmärtää viittauksena tiedeyhteisöön – ei esimerkiksi suureen yleisöön, metsänomistajien etujärjestöön tai metsäteollisuuteen, koska näiden hyväksynnällä ei ole merkitystä tutkimustiedon oikeellisuuden kannalta. KHO ei välttämättä ole ollut tietoinen kaikista vuoteen 2010 mennessä julkaistuista asiaan liittyvistä tutkimuksista, mutta tilanne on joka tapauksessa tuomion jälkeen ratkaisevalla tavalla muuttunut, kun useita uusia tutkimuksia on ilmestynyt. Ks. seuraava kohta.

6. LLP:n koko ja rakenne

Sisältö: Lisäntymispaikan on tarjottava kaikki ne resurssit, jotka liito-oravanaaras tarvitsee selvitäkseen talven yli hyväkuntoisena ja voidakseen seuraavana keväänä saada menestyksellisesti poikasia. LLP tulisi määritellä niin laajaksi, että sen ulkopuolella voidaan tehdä hakkuita heikentämättä LLP:n ekologista toiminnallisuutta. Tämä tarkoittaa pääsääntöisesti useita hehtaareita. Lisäntymispaikan on oltava yksi, yhtenäinen metsäalue.

Oikeuslähteet: Edellä mainittu EU-tuomioistuimen asiassa C-357/20 antaman ratkaisun³⁰ tuomiolauselman kohta 1 sanoo, että LLP:n heikentämis- ja hävittämiskieltoa on tulkittava siten, että

kyseisessä säännöksessä tarkoitettu lisäntymispaikan käsite kattaa myös lisäntymispaikkojen ympäristön, jos kyseinen lisäntymispaikkojen ympäristö osoittautuu tarpeelliseksi, jotta kyseisen direktiivin liitteessä IV olevassa a kohdassa mainitut suojellut eläinlajit – voivat lisääntyä menestyksekkäästi.

Edellä mainittu EU-komission sovellysohje³¹ (kohta 2.3.4 b) toteaa vastaavasti, että LLP-suojelulla pyritään

turvaamaan tällaisten alueiden ja paikkojen ekologinen toimivuus sekä varmistamaan, että ne tarjoavat kaikki eläinten levon ja lisääntymisen kannalta tarvittavat onnistumistekijät myös tulevaisuudessa.

Korkein hallinto-oikeus on ottanut kantaa LLP:n kokoon. Esim. ratkaisussaan KHO:2014:13 se piti 3,7 ha:n LLP-rajausta liian suurena, mutta suojeltava pinta-ala ei asian jatkokäsittelyssä pienentynyt kuin 0,4 ha 3,3 ha:iin.³² KHO ei ole tietävästi ottanut kantaa liito-oravaa koskevaan tutkimustietoon sen jälkeen kun se 14 vuotta sitten ratkaisussaan 26.10.2010 T 2840 piti senhetkistä tutkimustietoa LLP:n koosta vajavaisena, kun kyse oli yksittäisestä, oikeudelle toimitetusta asiantuntijalausunnosta.³³ Tilanne on tämän jälkeen huomattavasti muuttunut.

Tutkimustieto: Eräs erittäin tärkeä Luonnontieteellisen keskusmuseon lausunto vetää yhteen alkuvuoteen 2015 mennessä julkaistujen tutkimusten tuloksia ja niiden merkitystä liito-oravan LLP:n määrittelylle.³⁴ Lausuntoa voidaan hyvin perustein pitää juuri siteerattujen periaatteiden soveltamisena liito-oravan tapauksessa, vaikka se ajallisesti edeltää em. tuomiota ja soveltamisohjetta. Tässä lausunnon keskeisiä kohtia (suorina sitaatteina):

- Liito-oravan lisäntymis- ja levähdyspaikka ei ole pienialainen eikä sitä tule biologisin perustein tarkasteltuna erottaa liito-oravan elinpiiristä.
- Syntymävuotensa loppukesällä³⁵ nuoret naaraat itsenäistyvät ja siirtyvät pois syntymäalueeltaan (dispersaali) ja mikäli löytävät rakenteeltaan sopivan ja muista naaraista tyhjän metsikön tai metsän osan,

leita kirjallisuustietoja, liito-oravanaaras ei ilmeisestikään pysty lisääntymään eristyneissä alle neljän hehtaarin suuruisissa metsälaikuissa. Tämän tutkimustiedon oikeellisuutta ei ole asiassa kiistetty.” Vaikka KHO kumosi päätöksen, sekin ei kiistänyt ko. tutkimustietoa.

³⁰ Linkki alaviitteessä 4.

³¹ Ks. alaviite 9.

³² Alue suojeltiin METSO-ohjelmassa Hämeen ELY-keskuksen päätöksellä HAMELY/294/2016. Lisäksi KHO:n ratkaisu ei pohjautunut ekologiseen asiantuntemukseen. KHO vetosi ratkaisussaan liito-oravan LLP:n ”pienialaisuuteen”. Tämä Suomessa perinteiseksi muodostunut linja ei kuitenkaan perustu yhtään mihinkään – ei varsinkaan tutkimustuloksiin – eikä se siksi voi olla laillinen viranomaistoiminnan objektiivisen perusteltavuuden vaatimuksen vuoksi.

³³ KHO ei kuitenkaan kiistänyt asiassa aiemman päätöksen (24.8.2009 nro 09/0455/2) tehneen Hämeenlinnan hallinto-oikeuden kantaa: ”Yli-intendentti Hanskin asiantuntijalausunnon perusteella, joka tältä osin vastaa jo ennen ympäristökeskuksen päätöstä käytettävissä olleita kirjallisuustietoja, liito-oravanaaras ei ilmeisestikään pysty lisääntymään eristyneissä alle neljän hehtaarin suuruisissa metsälaikuissa. Tämän tutkimustiedon oikeellisuutta ei ole asiassa kiistetty.”

³⁴ Hanski & Schulman 2015. Lausunto on saatavilla os. www.kuusanluonto.fi/liituridokut.

³⁵ Lausunnossa lukee itse asiassa ”loppukeväällä”, mikä on ilmeinen kirjoitusvirhe.

valtaavat oman elinpiirinsä.³⁶ Kerran elinpiirin vallattuaan naaraat ovat paikkauskollisia kuolemaansa saakka.³⁷

- Eri naaraat valitsevat elinpiirikseen aina oman alueen. Eri naaraiden elinpiirit eivät sijaitse päällekkäin.³⁸ Naaraiden elinpiiri on kooltaan useita hehtaareja, käytännössä aina yli 3 ha.³⁹ Koko elinpiirin metsän ei tarvitse olla varttunutta kuusi-sekametsää, mutta sopivaa metsää tulee olla 1–2 ha.⁴⁰
- Elinpiirin, jolle naaras asettuu, täytyy tarjota pesäpaikat (kolot), ravintoa ja suojaa, jotta talven yli selviäminen on mahdollista ja jotta naaras on hyvässä kunnossa keväällä ja pystyy lisääntymään.
- Naaras tarvitsee lisääntyäkseen elinpiirin. Yksilö, joka ei löydä sopivaa aluetta eikä pysty valtaamaan elinpiiriä, ei lisäännä.⁴¹
- Em. seikkojen johdosta liito-oravan lisääntymispaikka on naaraan elinpiiri, joka täyttää lisääntymiseen vaadittavat kriteerit.

Riittävän kokoisen LLP:n turvaamiseksi on tunnettava hakkuiden vaikutukset liito-oravaan. Näitä vaikutuksia koskevia tutkimuksia on julkaistu useita. Maarit Jokisen tutkimusryhmän tulokset perustuvat sadan liito-oravan elinpiirin analyysiin. Ne on julkaistu sekä tutkimusartikkelina v. 2015⁴² että raporttina Suomen ympäristökeskuksen julkaisusarjassa jo vuonna 2012.⁴³ LLP:n koon kannalta keskeinen päätelmä on:

Alle 150 m etäisyydellä lisääntymis- ja levähdyspaikan keskipisteestä tehdyt avohakkuut näyttävät heikentävän paikan ekologista toiminnallisuutta, koska ne laskevat liito-oravan esiintymistodennäköisyyttä alueella. Pienet ja suurelta osin avointen alueiden ympäröivät lisääntymis- ja levähdyspaikat eivät yleensä säily liito-oravan käytössä.⁴⁴

Erittäin tärkeää on, että Jokisen suomenkielinen tutkimusraportti sisältää myös mallin, jolla liito-oravan esiintymistodennäköisyys ja hakkuiden vaikutus siihen voidaan arvioida etukäteen.⁴⁵ Juuri siteerattu päätelmä tiivistää mallinkin antamat tulokset, sillä mallin tärkein muuttuja on liito-oravalle sopivan elinympäristön osuus säteeltään 150-metrisessä ympyrässä, ja tuon osuuden lasku pienentää aina lajin esiintymistodennäköisyyttä. Tätä on pidettävä merkinä LLP:n ekologisten toiminnallisuuden heikentymisestä, joka toiminnallisuus pitää luontodirektiivin sitovan tulkinnan mukaan kuitenkin aina varmistaa (kohta yllä).

Hakkuiden vaikutukset eivät rajoitu 150 metrin säteelle. Andrea Santangelin tutkimusryhmä tutki yhteensä 84 liito-oravan elinpiiriä.⁴⁶ Näistä osan lähistöllä suoritettiin hakkuita siten, että sopivan elinympäristön määrä 200 metrin säteellä väheni keskimäärin 6,1 hehtaaria 3,0 hehtaariin ja 100 metrin säteellä 2,1 hehtaaria 0,7 hehtaariin. Tutkimuksessa havaittiin elinpiirin asuttuna säilymisen todennäköisyyden putoavan hakkuiden tuloksena tasolta 86–90 % tasolle 21–26 %.

Ralf Wistbackan tuoreessa väitöskirjassa todetaan: ”On välttämätöntä, että suojellut metsälaikut ovat riittävän suuria, toisin sanoen vähintään yli neljä hehtaaria.”⁴⁷ Wistbackan tutkimusryhmän v. 2018 julkaistuista tuloksista selviää mm., että lisääntyvän naaraan esiintymistodennäköisyys metsälaikussa kasvaa laikun koon mukana ainakin 23 hehtaariin saakka.⁴⁸ (Ympyrän säteenä tämä tarkoittaisi n. 270 m).

³⁶ Selonen & Hanski 2004, Hanski & Selonen 2009. [Myös tutkimusviitteet ovat lausunnosta.]

³⁷ Selonen, Painter, Rantala & Hanski 2013.

³⁸ Selonen ym. 2013. [Tähän voidaan kuitenkin tehdä se täsmennys, että joissain harvoissa tapauksissa kahden naaraan elinpiirit voivat olla pieneltä osaltaan myös päällekkäin. Ks. esim. Hanski 2016, kuva s. 57.]

³⁹ Hanski, Stevens, Ihalempiä & Selonen 2000.

⁴⁰ Ks. alla kommenttiosuus.

⁴¹ Selonen ym. 2013.

⁴² Jokinen, Mäkeläinen & Ovaskainen 2015.

⁴³ Jokinen 2012. Saatavilla verkossa: <https://helda.helsinki.fi/items/1a571fa9-1ab4-42d2-9154-ec2208476cdc>.

⁴⁴ Jokinen 2012, 61.

⁴⁵ Jokinen 2012, sivu 42 (ks. myös s. 22).

⁴⁶ Santangeli, Wistbacka, Hanski & Laaksonen 2013.

⁴⁷ Wistbacka 2023, s. 70: ”It is imperative that the protected forest patches are sufficiently large i.e., at least larger than 4ha.” Saatavilla verkossa: <https://urn.fi/urn:isbn:9789526235912>.

⁴⁸ Wistbacka, Orell & Santangeli 2018, kuva 2 b sivulla 176.

Koiraita vähemmän liikkuat naaraat suosivat yhtä yhtenäistä metsikköä, joka tarjoaa niille kaikki niiden tarvitsemat resurssit. Jos sopivan elinympäristön laikkuja on vähän ja ne ovat hajallaan, naarailla voi olla vaikeuksia löytää sopivaa, vapaata lisääntymispaikkaa.⁴⁹

Kommentti: Ottaen huomioon edellä mainitun EU-oikeudessa tunnustetun periaatteen, että ekologista toiminnallisuutta mahdollisesti laskeva toimenpide on tulkittava tuota toiminnallisuutta laskevaksi ja siten direktiivin ja lain vastaiseksi, jo se tutkimustulos, että avohakkuut 150 metrin säteellä LLP:n keskipisteestä näyttävät laskevan LLP:n ekologista toiminnallisuutta, antaa luonnonsuojelua valvoville viranomaisille vanhan tieteellisen selkänöjan kieltää tällaiset hakkuut. Tätä valtaa ELY-keskukset eivät yleensä uskalla käyttää. Vaikka hakkuita myös joskus rajoitetaan, ELYt ovat tällä hetkellä enemmän osa ongelmaa kuin ratkaisua.

Yllä siteeratussa Luonnontieteellisen keskusmuseon lausunnossa todetaan: ”varttunutta kuusi-sekametsää – tulee olla 1–2 ha” käytännössä aina yli 3 ha:n kokonaisalasta. Tätä ei voi tulkita siten, tuon suuruisten metsälaikkujen säästämisen liito-oravalle riittäisi hakkuissa. Laji saattaa asettua myös sellaiseen metsikköön, jossa sen esiintymistodennäköisyys voidaan arvioida pieneksi (vaikkapa peltojen ympäröimään parin hehtaarin metsäniemekkeeseen). Olennaista on, että tällaisia alueita ei saa ehdoin tahdoin luoda: suuremman esiintymistodennäköisyyden alueen muuttaminen pienemmän todennäköisyyden alueeksi on luonnonsuojelurikos.

Ellei muuta voida osoittaa, kaikki *levähdyspaikat* ovat samalla potentiaalisia lisääntymispaikkoja ja niitä tulee sellaisina kohdella. On tärkeää, että naaraalla on käytössään olla yksi, riittävän suuri yhtenäinen metsäalue, joka tarjoaa sille kaikki sen tarvitsemat resurssit. Se ei saa joutua ylittämään avoimia alueita päästäkseen pesältä toiselle tai ruokailualueelle.

7. Havaintojen vanhentumattomuus ja LLP:jen pysyvyys

Sisältö: EU-tuomioistuimien on todennut, ettei sen paremmin *levähdys-* kuin *lisääntymispaikkakaan* menetä luontodirektiivin suojaa, vaikka se olisi tyhjilläänkin, mikäli paikkaa käyttäneen direktiivilajin paluun LLP:lle ei voida perustellusti katsoa muuttuneen epätodennäköiseksi.

Oikeuslähteet: EUTI, tuomiolauselma asiassa C-477/19:⁵⁰

Luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta 21.5.1992 annetun neuvoston direktiivin 92/43/ETY 12 artiklan 1 kohdan d alakohtaa on tulkittava siten, että kyseisessä säännöksessä tarkoitettu **levähdyspaikkojen** käsite kattaa myös levähdyspaikat, joilla jokin kyseisen direktiivin liitteessä IV olevassa a alakohdassa mainittu suojeltu eläinlaji – ei enää elä, jos on riittävän todennäköistä, että kyseinen laji palaa näille levähdyspaikoille.

EUTI, tuomiolauselman kohta 2 asiassa C-357/20:⁵¹

Direktiivin 92/43 12 artiklan 1 kohdan d alakohtaa on tulkittava siten, että suojellun eläinlajin **lisääntymispaikkoja** on suojeltava niin kauan kuin se on tarpeen, jotta kyseinen eläinlaji voi lisääntyä menestyksekkäästi, joten tämä suojelu ulottuu myös lisääntymispaikkoihin, joita kyseinen eläinlaji ei enää käytä, jos on riittävän todennäköistä, että mainittu eläinlaji palaa näille lisääntymispaikoille.

Metsäkeskuksen opas *Liito-orava talousmetsässä: Opas liito-oravan suojelun ja metsätalouden yhteensovittamiseen*,⁵² – joka edustaa korkeintaan ns. soft law -aineistoa⁵³ – toteaa sivulla 15:

Liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikat eivät ole jatkuvasti käytössä. Euroopan unionin tuomioistuin on vuonna 2020 tehnyt ennakkopäätöksen (C-477/19), jonka mukaan eurooppalaisen hamsterin väliaikaisesti asu-maton, mutta rakennepiirteiltään lajille sopiva lisääntymis- ja levähdyspaikka on edelleen lailla turvattu. Alueellisten ELY-keskusten tulkinnan mukaan ennakkopäätöstä sovelletaan myös liito-oravaan ja muihin EU:n luontodirektiivin liitteen IV (a) lajeihin.

⁴⁹ Selonen, Hanski & Stevens 2001, 596, 598.

⁵⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/?uri=CELEX%3A62019CJ0477>

⁵¹ Linkki yllä alaviitteessä 4.

⁵² <https://www.metsakeskus.fi/fi/ajankohtaista/uusi-opas-antaa-neuvoja-liito-oravan-turvaamiseen-talousmetsissa>

⁵³ Soft law ”tarkoittaa suosituksia, julistuksia, päätöksiä, eettisiä ohjeita yms., jotka sinänsä eivät ole juridisesti sitovia, mutta joilla on oikeuskehitystä ohjaava vaikutus” (<https://finto.fi/ysa/fi/page/Y161832>). Toivoa tosin sopii, että oppaan oikeuskehitystä ohjaava vaikutus jää pieneksi.

Kommentti: Metsäkeskuksen oppaassa todetaan aivan oikein, että olennaista on, onko LLP edelleen rakennepiirteiltään sopiva LLP:ksi.⁵⁴ Lisäksi on olennaista, onko alueelle edelleen olemassa liito-oravalle käyttökelpoiset kulkuyhteydet. Hyvillä tiedoilla lähialueiden liito-oravakannasta voi myös olla merkitystä, havaintojen iällä taas sinänsä ei: vaikka liito-oravahavainto olisi esim. 20 vuotta vanha, tästä ei voida päätellä, että lajia ei ole alueella 20 vuoteen esiintynyt – ellei ole käytettävissä tiedot vuosittaisista inventoinneista, joissa lajia ei ole havaittu. Oman huomionsa ansaitsee kumpaankin tuomioon sisältyvä ehto ”jos on riittävän todennäköistä”. Ilmaisuu on väljä, mutta joka tapauksessa on selvää, että ”riittävän todennäköinen” ulottuu pienempiin todennäköisyyksiin kuin pelkkä ”todennäköinen”. Paluun todennäköisyys on aina arvioitava biologisin perustein. Pohjois-Savon ELY-keskus on kiteyttänyt asia varsin hyvin: ”Liito-oravien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen on katsottu olevan pysyviä, mikäli liito-oravalle sopivat ominaispiirteet ovat pysyneet muuttumattomina.”⁵⁵

Havaintojen vanhentumattomuuteen liittyy ongelmallinen korkeimman hallinto-oikeuden tuore ratkaisu 30.8.2023/2451.⁵⁶ Sinänsä oikein siinä palautettiin voimaan Helsingin hallinto-oikeuden kumoama Uudenmaan ELYn päätös käyttää luonnonsuojelulain mukaisia pakkokeinoja hakkuiden kieltämiseen. Mutta kun KHO ilmoittaa, että ELY on voinut kieltää hakkuut, ”vaikkei liito-oravan esiintymisestä – – ole ollut aivan tuoreita havaintoja, kun otetaan huomioon, että viimeisimmistä havainnoista ei kuitenkaan ole huomattavan kauan” (kursivointi lisätty), on pääteltävä, että KHO:ssa ei ole kunnolla luettu tai ymmäretty EUTIn tulkintalinjaa. KHO viittaa ainoastaan tuomioon asiassa C-477/19 (ei C-357/20); kummastakaan ei ole mitenkään johdettavissa periaatetta, että jos havainnoista olisi ”huomattavan kauan”, tämä tekisi tyhjäksi EUTIn linjauksen paluun todennäköisyyden ratkaisevasta tärkeydestä.

Kriittistä on ymmärtää, että jos jonkin alueen viimeisimmistä havainnoista on 20 vuotta, tämä ei juuri koskaan tarkoita sitä, että aluetta on seurattu 20 vuotta ilman havaintoja! Rekisteröityjen havaintojen puutteen ei voi päätellä lajin poissaoloa. Vanhojen havaintojen ja alueen jatkuvan sopivuuden luontevin ja ainoa varovaisuusperiaatteen mukainen tulkinta on, että alueella sijaitsee pysyvä LLP.

8. Viranomaisen toimivallan käyttö vain lain mukaisiin tarkoituksiin

Sisältö: Luonnonsuojelua valvoessaan viranomaisen tulee pyrkiä nimenomaan luonnonsuojelulain mukaisiin tavoitteisiin.

Oikeuslähteet: Luonnonsuojelulaki:⁵⁷

9 §, 2 mom.: Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua ja kestäväää käyttöä sekä maiseman suojelua alueellaan, vastaa tässä laissa sille säädetyistä viranomaistehtävistä, valvoo luonnonsuojelulain säännösten noudattamista ja käyttää luonnonsuojelun yleisen edun puhevaltaa.

122 §, 1 mom.: Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on valvottava tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja päätösten sekä Euroopan unionin säännösten noudattamista.

Hallintolain 6 §:⁵⁸

Viranomaisen on – – käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Niiden on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia.

Hallituksen esitys hallintolaiksi (HE 72/2002 vp)⁵⁹ perustelee pykälää mm. näin (s. 59–60):

Viranomaisen ei saa ryhtyä edistämään muita tarkoituksia kuin niitä, jotka kuuluvat sen tehtäväpiiriin ja si-

⁵⁴ Metsäkeskuksen oppaassa on lukuisia vakavia ongelmia. Jo sen alaotsikko kertoo väärästä lähtökohdasta, sillä tavoite ”yhteensovittaminen” tarkoittaa molempinpuolisia kompromisseja. Direktiivilajien tiukasta suojelusta ei kuitenkaan ole mahdollista poiketa metsätaloudellisin perustein (ks. luonnonsuojelulaki, 83 §). Yllä olevassa sitaatissa on ne epätarkkuudet, että (1) asia C-477/19 ei koskenut lisääntymispaikkoja, joista ks. C-357/20, ja (2) se että ko. tuomio koskee kaikkia direktiivilajeja sanotaan tuomion tekstissä eikä kaipa ELY-keskusten tulkintaa. Yhdistyksemme on laatinut oppaan ongelmista muistion, joka on saatavilla os. <https://www.kuusanluonto.fi/liituriidokut>.

⁵⁵ Vastaus metsäkäyttöilmoitukseen 1-2024-51241, POSELY/101/2024. Täyden muuttumattomuuden vaatimuksesta ei kuitenkaan ole perusteltua katsoa olevan kyse, vaan alueen soveltuvuudesta liito-oravan elinympäristöksi.

⁵⁶ <https://finlex.fi/fi/oikeus/kho/muut/2023/202302451>.

⁵⁷ Linkki lakiin alaviitteessä 3.

⁵⁸ Linkki lakiin alaviitteessä 24.

⁵⁹ Linkki alaviitteessä 10.

sältyvät tapaukseen sovellettavan lain tavoitteisiin. – – Vaatimus viranomaisen toimien puolueettomuudesta ilmentää hallinto-oikeudellista objektiviteettiperiaatetta. Sen mukaan hallintotoiminta ei saa perustua epäasialliisiin tai hallinnolle muuten vieraisiin perusteisiin. – – Viranomaisen päätöksenteon ja toiminnan yleensäkin on oltava puolueetonta ja objektiivisesti perusteltavissa. – – [V]iranomaisen toimien on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia. Säännös merkitsisi luottamuksensuojaperiaatteen laintasoista vahvistamista. Mainittu periaate merkitsee ennen muuta yksilön suojaa julkista valtaa vastaan. Luottamuksen suojaamisen keskeisenä sisältönä on, että yksityisten tulee voida luottaa viranomaisten toiminnan oikeellisuuteen ja virheettömyyteen.

Korkeimman oikeuden ennakkopäätös KKO:2023:17 (ns. Kittilä-jupakka; tuomion kohta 67):⁶⁰

[Tuomitut olivat] hankkiakseen O:lle hyötyä rikkoneet virkatoiminnassa noudatettaviin säännöksiin perustuvan virkavelvollisuutensa [ja] päätöksenteossaan ja valmistelussaan puolueellisesti pyrkineet hyödyttämään O:ta ja edistäneet muita kuin kunnalle kuuluvia tarkoituksia. [He olivat] rikkoneet hallintolain 6 §:n määräyksiä toimivallan käyttämisestä yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin sekä toimien puolueettomuudesta.

Kommentti: ELY-keskuksen on luonnonsuojelua valvoessaan toteutettava luonnonsuojelulain tavoitteita. Niihin eivät kuulu esimerkiksi liito-oravan metsätaloudellisten vaikutusten minimointi (ELYjen suositteleman Tapio Oy:ssä laaditun ns. neuvontamateriaalin⁶¹ ilmeinen tavoite) tai liito-oravan suojelun ja metsätalouden yhteensovittaminen (metsäkeskuksen tuoreen liito-oravametsien käsittelyoppaan⁶² tavoite). Tällaisia tavoitteita ei luonnonsuojelua valvovalla viranomaisella voi olla; kumpikin olisi ilman muuta yllä mainitun kaltainen ”epäasiallinen peruste”, jollaisiin ”hallintotoiminta ei saa perustua”. Kittilä-tuomio osoittaa, että viranhaltijat ovat viime kädessä myös rikosoikeudellisessa vastuussa hyvän hallinnon periaatteiden noudattamisesta. Kuntapäätäjät olivat tuomion mukaan (vastikkeettomasti) hyödyttäneet kolmatta osapuolta tilanteessa, jossa heidän olisi pitänyt valvoa kunnan etua. Tämä ei välttämättä ole kovin kaukana metsänomistajien hyödyttämisestä luonnonsuojelun valvonnan kustannuksella.

9. LLP:n heikentäminen: aina luonnonsuojelurikos, ei -rikkomus

Sisältö: *Rikoslain esitöiden pohjalta on ilmeistä, että edes LLP:n heikentäminen ei ole käytännössä koskaan pelkkä luonnonsuojelurikkomus (joka vanhenentuu kahdessa vuodessa), vaan aina luonnonsuojelurikos (vanhentumisaika 10 vuotta).*

Oikeuslähteet: Luonnonsuojelulaki,⁶³ 130 §:

Rangaistus luonnonsuojelurikoksesta [säädetään rikoslain (39/1889)] 48 luvun 5 ja 5 a §:ssä.

Rikoslaki,⁶⁴ 48 luku:

5 §: Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta oikeudettomasti hävittää tai turmelee luonnonsuojelulaisessa (9/2023) tai sen nojalla suojeltavaksi tai rauhoitetuksi säädetyn tai määrätyn taikka toimenpiderajoituksen alaisen tai toimenpidekieltoon määrätyn luonnonalueen, eläimen, kasvin tai muun luontoon kuuluvan kohteen, – – on tuomittava luonnonsuojelurikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. – – Luonnonsuojelurikoksena ei kuitenkaan pidetä tekoa, jonka merkitys luonnonsuojelun kannalta on vähäinen.

5 a §: Jos luonnonsuojelurikoksessa

- 1) rikoksella aiheutetaan vakavaa vaaraa tai vahinkoa eliölajin, luonnonalueen tai muun luontoon kuuluvan kohteen säilymiselle ottaen huomioon rikoksen kohteena olevan eliölajin erityinen harvinaisuus tai uhanalaisuus taikka eliölajille, luonnonalueelle tai muulle luontoon kuuluvalla kohteella aiheutetun vaaran tai vahingon pitkäaikaisuus tai laaja ulottuvuus,
 - 2) tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä tai
 - 3) rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti,
- ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava törkeästä luonnonsuojelurikoksesta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

⁶⁰ <https://korkeinoikeus.fi/fi/index/ennakkopaatokset/kko202317.html>

⁶¹ <https://tapio.fi/oppaat-ja-tyovalineet/liito-oravan-huomioon-ottaminen-metsankayton-yhteydessa-neuvontamateriaali/>. Yhdistyksemme on laatinut muistion tämän ELYjen yhä suositteleman neuvontamateriaalin ja siihen liittyvän verkkokurssin vakavista ongelmista. Muistio on saatavilla os. <https://www.kuusanluonto.fi/liituriidokut>.

⁶² Ks. yllä, alaviitteet 52 ja 54.

⁶³ Linkki lakiin yllä alaviitteessä 3.

⁶⁴ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>

Hallituksen esitys rikoslaiksi (HE 94/1993 vp)⁶⁵, s. 197:

Vähäinen merkitys luonnonsuojelun kannalta voisi olla esimerkiksi muutaman Oulun ja Lapin lääneissä rauhoitetun valkovuokon poimimisella paikalta, jolla niitä sielläkin esiintyy runsaasti. – Ehdotettu [5 §:n säännös vähäisestä merkityksestä luonnonsuojelun kannalta] muodostaisi siis rajan luonnonsuojelurikoksen ja luonnonsuojelurikkomuksen välille.

Useissa oikeuskäsittelyyn edenneissä liito-oravan LLP:n suojelua koskevissa tapauksissa tuomioistuimien huolimattomuuden astetta punnitessaan soveltanut korkeimman oikeuden ratkaisua KKO:2016:58⁶⁶ (kohta 28). Esimerkiksi Pirkanmaan käräjäoikeuden tuomiossa, jonka perustelut ja syyksilukemisen Turun hovioikeus hyväksyi, todetaan:

Arvioitaessa rikotun huolellisuusvelvollisuuden merkittävyyttä sekä vaarannettujen etujen tärkeyttä esillä olevassa asiassa huomiota on kiinnitettävä luonnonsuojelurikosta koskevan rangaistussäännöksen tarkoitukseen suojata muun muassa luonnon monimuotoisuuden ylläpitämistä. Rangaistussäännöksen suojelukohteena on siten viime kädessä luonto ja sen monimuotoisuus, joiden merkitystä oikeusjärjestyksessä osoittaa se, että niitä koskeva vastuu on perustuslain 20 §:n 1 momentissa säädetty kuuluvaksi kaikille. Rikottu huolellisuusvelvollisuus on siten ollut tässä asiassa merkittävä, ja vaarannetut edut ovat olleet tärkeitä.⁶⁷

Kommentti: Pelkkänä luonnonsuojelurikkomuksena (vanhentumisaika kaksi vuotta) voidaan pitää ainoastaan sellaista periaatteessa lainvastaista tekoa, jolla ei ole käytännön vaikutusta uhanalaiseen lajiin *edes paikallisesti*. Liito-oravan LLP:n heikentäminen ei ole tällainen teko, koska jos LLP:n ylipäättään voidaan katsoa toimenpiteen seurauksena heikentyvän, kyseessä on paikallinen vaikutus uhanalaiseen lajiin ja siten aina luonnonsuojelurikos tai – ottaen huomioon liito-oravakannan ahdinko ja puubisneksessä pyörivät rahamäärät – törkeä luonnonsuojelurikos (vanhentumisaika kummallakin 10 vuotta; ks. rikoslaki, 8 luvun 1 §).

Asiaa on syytä tarkastella vielä RL 48:5 §:n sanamuodon kannalta: ”hävittää tai turmelee”. Mikä on ”turmelemisen” suhde luontodirektiivin tarkoittamaan ”heikentämiseen”? Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen ympäristöjuristi totesi yhdistyksellemme syyskuussa 2024 osana perusteluja kieltäytymiselle tehdä rikosilmoitus liito-oravan LLP:lla v. 2019 tehdystä avohakkuusta: ”Heikentämisestä ei ole sisällytetty rikoslain 48 luvun 5 §:n luonnonsuojelurikoksen tunnusmerkistöön, vaan se sisältyy luonnonsuojelurikkomuksen tunnusmerkistöön.” Jos juristi on oikeassa, LLP:n heikentämisestä voi saada rangaistuksen vain, jos sitä (väärin) pidetään pelkkänä ls-rikkomuksena. Suomen EU-jäsenyyttä edeltäneessä rikoslain muutosta koskevassa hallituksen esityksessä sanotaan jokseenkin epämääräisesti: ”Turmeleminen taas ei välttämättä ole niin täydellistä kuin hävittäminen, mutta turmelemisenkin vuoksi on menetetty se arvo, jonka vuoksi suojelemiseen on ryhdytty. Turmelemista olisi esimerkiksi kaarnan osittainenkin poistaminen suojellusta puusta.”⁶⁸ Kaarnan osittainen poistaminen puusta ei suinkaan välttämättä tapa sitä, jolloin puun suojeluarvoa ei kokonaan menetetä. Sen sijaan se kyllä vähenee. Suojeluarvon ”menettäminen” on syytä tulkita tarkoittamaan, että *kohteen alkuperäinen koko arvo ei säily muuttumattomana*. Näin myös LLP:n heikentäminen on sen turmelemista.

Tälle näkemykselle on ainakin kaksi lisäperustetta: (1) Oikeuskäytännössä *luonnonsuojelurikokseksi on katsottu liito-oravan kulkuheijoksien heikentäminen*⁶⁹ ja pieneen osaan luonnonsuojelualueita kohdistunut puiden kaataminen.⁷⁰ Suojeluarvon ”menettäminen” on tulkittu siten kuin yllä on esitetty. (2) Olisi täysin vastoin luontodirektiivin 12 artiklan 1 kohdan d-alakohdan tarkoitusta, jos LLP:n heikentäminen olisi kiellettyä mutta siitä ei rangaistaisi. Kuten komission vuoden 2021 sovellysohje toteaa: ”Lisäntymis- ja levähdyspaik-

⁶⁵ <https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiat&docid=he+94/1993>

⁶⁶ <https://www.finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/2016/20160058>

⁶⁷ Pirkanmaan käräjäoikeus 18.11.2020, 20/144699, asianumero R 19/7064, Turun hovioikeus 17.2.22, 22/107106, asianumero R 21/141.

⁶⁸ HE 94/1993 vp, s. 196 (linkki alaviitteessä 65), HE 76/2022 vp, s. 265 (https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kasittely-tiedotValtiopaivaasia/Sivut/HE_76+2022.aspx).

⁶⁹ Alaviitteessä 67 mainittu tapaus. Asia kävi myös korkeimmassa oikeudessa, joka katsoi päätöksessään 1.3.2023 (n:o 295), ettei käräjäoikeuden näytön arvioinnin oikeellisuudesta jää mitään varteenotettavaa epäilyä. KKO palautti asian hovioikeudelle, mutta toisesta syystä, ns. suppeaa pääkäsittely varten. HO antoi uuden ratkaisun 31.8.23 (23/133183, asianumero R 23/304). Luonnonsuojelurikoksenkin osalta tuomio jäi voimaan.

⁷⁰ Vaasan hovioikeus 24.2.2014 (n:o 155, R 12/285); ks. myös Rintala 2018, slaidi 3. Hovioikeus nimenomaisesti katsoi, että teko ei ollut RL 48:5 §:ssä tarkoitettulla tavalla luonnonsuojelullisilta vaikutuksiltaan vähäinen ja muutti Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeuden tuomiota 5.6.2012 (n:o 1150, R 12/663), jossa vastaaja oli tuomittu vain luonnonsuojelurikkomuksesta.

kojen suojelemiseksi heikentämiseltä tai hävittämiseltä ei kuitenkaan riitä pelkkä lakisääteinen kielto, vaan sitä on tuettava asianmukaisella täytäntöönpanomekanismilla”.⁷¹ Rikoslain säännös on Suomen EU-jäsenyyttä edeltävältä ajalta eikä se noudata luontodirektiivin terminologiaa. Jäsenyyden myötä siitä tuli kuitenkin osa direktiivin toimeenpanoa ja sen tulkinta on tehtävä tämä huomioon ottaen. Asiaan soveltuu erittäin hyvin se mitä oikeuskirjallisuudessa on todettu (kursivointi lisätty):

Kansallisen lainsäätäjän tarkoitus voidaan ottaa huomioon, *kun on ensin luontodirektiivin tavoitteen mukaisella tulkinnalla varmistuttu*, että luontodirektiivin 12 artiklassa asetettu tiukan suojelujärjestelmän toimeenpanon vaatimus tulee kansallisella tasolla täytetyksi.⁷²

10. Viranomaisen velvollisuus tehdä rikosilmoitus

Sisältö: *Luonnonsuojelua valvovilla viranomaisilla on velvollisuus tehdä rikosilmoitus tietoonsa tulleista laittomuuksista.*

Oikeuslähteet: Luonnonsuojelulaki, 129 §:⁷³

Edellä 122 §:ssä mainittujen luonnonsuojelun valvontaviranomaisten on tehtävä ilmoitus 130 ja 131 §:ssä tarkoitetuista teoista tai laiminlyönneistä poliisille esitutkintaa varten. Ilmoitus saadaan kuitenkin jättää tekemättä, jos teolla tai laiminlyönnillä ei ole ollut olennaista vaikutusta suojeltuihin luonnonarvoihin, sillä ei ole voiteltu vähäistä suurempaa taloudellista hyötyä ja sitä on muutoinkin pidettävä olosuhteet huomioon ottaen erittäin vähäisenä.

122 §:ssä mainitaan ELY-keskukset ja valtion luonnonsuojelualueiden osalta metsähallitus. 130–131 §:ssä on kyse ympäristön turmelemisesta, luonnonsuojelurikoksesta ja luonnonsuojelurikkomuksesta. Vaikka vastaava säännös puuttui edellisestä luonnonsuojelulaista, tilanteen ei hallituksen esityksen mukaan ole ajateltu muuttuvan, koska joka tapauksessa ”valvontaviranomaisen velvollisuutta ilmoittaa esitutkintaviranomaiselle tietoonsa tuleva rikoksen tunnusmerkistön täyttävä teko voidaan pitää valvontaviranomaisen velvollisuuteen kuuluvana tehtävänä” (HE 76/1022 vp, s. 86).

Kommentti: Koska kyse on valvontaviranomaisen yleisestä velvollisuudesta, se koskee myös aikaa ennen nykyisen luonnonsuojelulain voimaantuloa (1.6.23). Edellytykset, joilla rikosilmoituksen voi jättää tekemättä, ovat niin tiukat, että ne eivät käytännössä voi koskea liito-oravan suojelusäännöksen rikkomista. Ainoastaan teon, joka olisi ”erittäin vähäinen” myös luonnonsuojelurikkomuksena, voisi jättää ilmoittamatta. Ks yllä, kohta 9.

11. Luontodirektiivin kansallinen toimeenpano

Sisältö: *Luontodirektiivin säännösten kopiointi kansalliseen lainsäädäntöön ei vielä merkitse direktiivin toimeenpanoa. Tiukka suojelu edellyttää koordinoitua järjestelmää, jolla LLP:jen heikentäminen ja hävittäminen oikeasti estetään.*

Oikeuslähteet: EUTIn tuomio asiassa C-383/09⁷⁴ vetää yhteen useita aiempia tuomioita direktiivilajien LLP:jen tiukasta suojelusta:

19. Mainitun säännöksen täytäntöönpano edellyttää jäsenvaltioilta paitsi kattavan lain säädännön antamista myös konkreettisten ja nimenomaisten suojelutoimien toteuttamista (asia C-183/05, komissio v. Irlanti, tuomio 11.1.2007, Kok., s. I-137,⁷⁵ 29 kohta).

20. Samoin tiukka suojelujärjestelmä edellyttää johdonmukaisten ja yhteen sovitettujen ennaltaehkäisytoimien toteuttamista (asia C-518/04, komissio v. Kreikka, tuomio 16.3.2006, 16 kohta ja em. asia komissio v. Irlanti, tuomion 30 kohta).

21. Tällaisella tiukalla suojelujärjestelmällä on siis voitava tosiasiallisesti välttää luontodirektiivin liitteessä IV olevassa a alakohdassa mainittujen eläinlajien lisääntymis- tai levähdyspaikkojen heikentäminen tai hävittäminen (ks. vastaavasti asia C-103/00, komissio v. Kreikka, tuomio 30.1.2002, Kok., s. I-1147, 39 kohta).

⁷¹ Kohta 2-48. Linkki ohjeeseen alaviitteessä 9.

⁷² Halonen 2014, 604.

⁷³ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2023/20230009#L14P129>

⁷⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A62009CJ0383>

⁷⁵ Emme ole onnistuneet selvittämään, mihin asiakirjaan tämä merkintä viittaa.

Kommentti: Mitä ovat Suomen toteuttamassa liito-oravan suojelujärjestelmässä ”konkreettiset ja nimenomaiset suojelutoimet”? Ainoa lakisääteinen toimenpide on metsälain 14 b §:n⁷⁶ mukainen menettely, jossa metsäkeskus lähettää ELYlle liito-oravailmoituksen, jos metsänkäyttöilmoitus osuu liito-oravahavaintoon tai (hakkuutyypistä riippuen) korkeintaan 100 metrin päähän havainnosta. Metsäkeskus ilmoittaa liito-oravahavainnosta metsää hakkaamassa olevalle taholle, ja ELYkin saattaa tätä lähestyä ohjein ja neuvoin. Em. pykälän lisäksi ympäristöministeriö on vuonna 2017 laatinut liito-oravan hiukan-suojelua edustavan ohjekirjeen kaavoitusta varten.⁷⁷ Mutta onko tässä kaikessa kyse EUTIn tarkoittamista ”konkreettisista”, ”nimenomaisista”, ”johdonmukaisista ja yhteen sovitetuista ennaltaehkäisytoimista” – toisin sanoen toimivasta tiukan suojelun järjestelmästä? Ei ole. **Näillä toimilla ja ylipäätään Suomen toteuttamalla liito-oravan ”tiukan suojelun” järjestelmällä ei kyetä tosiasiallisesti välttämään lajin lisääntymis- tai levähdyspaikkojen heikentämistä ja hävittämistä.**

Kirjallisuus

Oikeuslähteet: ks. linkit alaviitteissä.

Holonen, Lea 2014. KHO 2014:13. Liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikka. Oikeudellis-ekologisen käsitteen määrittely KHO:n ratkaisun valossa. *Lakimies* 4/2014.

Hanski, Ilpo K. 2016. *Liito-orava: Biologia ja käyttäytyminen*. Helsinki: Metsäkustannus.

Hanski, Ilpo K. & Schulman, Leif 2015. Luonnontieteellisen keskuksen lausunto ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön ohjeluonnoksesta (3.2.2015): ”Liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen määrittäminen ja turvaaminen metsien käytössä”. www.kuusanluonto.fi/liituridokut

Hanski, Ilpo K. & Selonen, Vesa 2009. Female-biased natal dispersal in the Siberian flying squirrel. *Behavioral Ecology* 20, 60–67.

Hanski, Ilpo K., Stevens, Paul C., Ihalempiä, Petri & Selonen, Vesa 2000. Home-range size, movements, and nest-site use in the Siberian flying squirrel, *Pteromys volans*. *Journal of Mammalogy* 813, 798–809.

Hokkanen, Heikki, Törmälä, Timo & Vuorinen, Hannu 1982. Decline of the Flying Squirrel *Pteromys volans* L. Populations in Finland. *Biological Conservation* 23, 273–284.

Hyvärinen, Esko, Juslén, Aino, Kemppainen, Eija, Uddström, Annika & Liukko, Ulla-Maija 2019. *Suomen lajien uhanalaisuus 2019: Punainen kirja*. Helsinki: ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus.

<<https://www.ymparisto.fi/fi/luonto-vesistot-ja-meri/luonnon-monimuotoisuus/lajien-monimuotoisuus/lajien-uhanalaisuuden-arviointi>>

Jokinen, Maarit 2012. *Liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkarajausten vaikuttavuus lajin suojelukeinona*. Helsinki: Suomen ympäristökeskus. <<https://helda.helsinki.fi/items/1a571fa9-1ab4-42d2-9154-ec2208476cdc>>.

Jokinen, Maarit, Mäkeläinen, Sanna & Ovaskainen, Otso 2015. ‘Strict’, yet ineffective: legal protection of breeding sites and resting places fails with the Siberian flying squirrel. *Animal Conservation* 18, 167–175.

Rintala, Jarmo 2018. Luonnonsuojelulainsäädännön kriminalisoinnit ja menettämisseuraamukset. Esitetty tilaisuudessa Ympäristörikoskoulutus, 23.5.2018. <<https://ym.fi/ymparistorikosten-torjunta>>.

⁷⁶ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961093#L5P14b>

⁷⁷ Kirje on saatavilla os. <https://ym.fi/-/ymparistoministeriolta-kirje-liito-oravan-huomioimisesta-kaavoituksessa>. Kirjeessäkin toistetaan täysin virheellistä käsitystä liito-oravan LLP:n ”suppeudesta” ja ”pienialaisuudesta” (ks. kirjeen sivut 6 ja 10). Liito-oravan elinympäristövaatimuksia koskevista tutkimustuloksista vähääkään välittämättä kirje toistaa Suomen luonnonsuojeluhallinnon liito-oravamantraa: ”Lisääntymis- ja levähdyspaikka käsittää pesäpuun tai muun pesäpaikan. Lisääntymis- ja levähdyspaikan käsitteeseen luetaan myös pesän välittömässä läheisyydessä olevat suojaa ja ravintoa tarjoavat puut.” Kun jopa kulkuyhteydet jätetään pois LLP:n määritelmästä, niiden säästämisen annetaan ymmärtää olevan jotain ylimääräistä hyväksymisyyttä, vaikka kyse on LLP:n ekologisen toiminnallisuuden kannalta täysin perustavasta asiasta. Em. mantraa todettakoon, että se esiintyy tietyvästi 1. kerran ympäristöministeri Pekka Haaviston kirjeessä EU-komissiolle 16.11.1998: ”Lisääntymis- ja levähdyspaikan on luonnonsuojelulain laatimisen yhteydessä tulkittu tarkoittavan pienialaista aluetta, vähintäänkin pesäpuuta ja sen välittömässä läheisyydessä olevia ruokailupuuta.” (Koko kirje: <https://www.kuusanluonto.fi/liituridokut.htm>.) Ainutkaan asiakirja ei kuitenkaan osoita todeksi väitettyä, että pienialaisuus olisi ollut ls-lakia laadittaessa lähtökohtana, eikä YM kykene kertomaan, mihin ministeri viittaa.

Santangeli, Andrea, Wistbacka, Ralf, Hanski, Ilpo K. & Laaksonen, Toni 2013. Ineffective enforced legislation for nature conservation: A case study with Siberian flying squirrel and forestry in a boreal landscape. *Biological Conservation* 157, 237–244.

Selonen, Vesa, Hanski, Ilpo K. & Stevens, Paul C. 2001. Space Use of the Siberian Flying Squirrel *Pteromys volans* in Fragmented Forest Landscapes. *Ecography*. 245, 588–600.

Selonen, Vesa & Hanski, Ilpo K. 2004. Young flying squirrels (*Pteromys volans*) dispersing in fragmented forests. *Behavioral Ecology* 15, 564–571.

Selonen, Vesa, Hanski, Ilpo K. & Stevens, Paul C. 2001. Space Use of the Siberian Flying Squirrel *Pteromys volans* in Fragmented Forest Landscapes. *Ecography* 24:5, 588–600.

Selonen, Vesa, Painter, Jodie N., Rantala, Salla & Hanski, Ilpo K. 2013. Mating system and reproductive success in the Siberian flying squirrel. *Journal of Mammalogy* 946, 1266–1273.

Wistbacka, Ralf 2023. Monitoring and conservation of endangered Siberian flying squirrel (*Pteromys volans*) populations. Väitöskirja, Oulun yliopisto. <<https://urn.fi/urn:isbn:9789526235912>>

Wistbacka, Ralf, Orell, Markku & Santangeli, Andrea 2018. The tragedy of the science-policy gap – Revised legislation fails to protect an endangered species in a managed boreal landscape. *Forest Ecology and Management* 422, 172–178.

Tähän muistioon tehdyt päivitykset

Elokuu 2025

- Kohtaan 2 lisätty luonnonsuojelulain 18.2 §.
- Kohtaan 5 lisätty EU-tuomioistuimen ratkaisun (asia C-357/201) kohdan 52 sitaatista puuttunut rivi tekstiä.
- Kohdassa 9 lisätty tietoja alaviitteeseen 69 siellä mainitusta oikeustapauksesta.

Syyskuu 2024

- Linkkejä EU-materiaaleihin on muutettu siten, että ne osoittavat suoraan suomenkielisiin versioihin, mutta eivät suoraan pdf-tiedostoihin.
- Kohtaan 2 (Suotuisa suojelun taso tavoitteena ja suojelutoimien tiukentamisperusteena) on lisätty luonnonsuojelulakien perusteluissa mainittu suojelun tiukennus velvoite. Metsänomistajien tasapuolisen kohtelun käsittely on siirretty tänne kohdasta 6 (LLP:n koko ja rakenne) ja käsittelyä on laajennettu sekä oikeuslähteiden että kommenttien osalta.
- Kohtaan 3 (Suojelun ydin: velvoite varmistaa LLP:n ekologisen toiminnallisuuden jatkuvuus) on siirretty maanomistajan, hakkuuoikeuden haltijan ja puun korjuusta vastaavan tahon velvollisuus varmistaa LLP:n heikentymättömyys, mitä käsiteltiin aiemmin kohdassa 9 (LLP:n heikentäminen: aina luonnonsuojelurikos, ei -rikkomus).
- Kohtaan 6 (LLP:n koko ja rakenne) lisätty uusi kappale alakohdan Oikeuslähteet loppuun. Siihen siirretty aiemmin muualla ollutta tekstiä ja lisätty uutta. Alakohdassa Tutkimustieto olevaa sitaattia Jokinen 2012, 61 jatkettu toisella virkkeellä.
- Kohdan 7 otsikko muutettu (Havaintojen vanhentumattomuus -> Havaintojen vanhentumattomuus ja LLP:jen pysyvyys) ja alakohtaa Sisältö tiivistetty ja uudelleenmuotoiltu. Alakohdan Kommentti loppuun lisätty virke ja kpl-jakoa muutettu.
- Kohdan 8 alakohtaan Oikeuslähteet lisätty luonnonsuojelulain 9.2 ja 122.1 §.
- Kohdan 9 alakohdassa Oikeuslähteet luonnonsuojelurikostuomiosta otetun sitaatin lähteeksi korjattu Pirkanmaan kärjaoikeus Turun hovioikeuden sijaan. Alakohdassa Kommentti kappale hakkuista vastaavien velvollisuuksista siirretty kohtaan 3. Uutena asiana käsitelty RL 48:5 §:ssä mainitun ”turmelemisen” ja luontodirektiivin tarkoittaman *heikentämisen* suhdetta.

Kesäkuu 2024

- Kohdassa 3 (Suojelun ydin: velvoite varmistaa LLP:n ekologisen toiminnallisuuden jatkuvuus) korjattu EUTIn tuomion C-103/00 hyperlinkki (alaviite 15).
- Muutettu otsikko ”6. LLP:n koko” muotoon ”6. LLP:n koko ja rakenne” ja lisätty se, että naaraat suosivat yhtä yhtenäistä metsäaluetta kohtiin Sisältö, Tutkimustieto ja Kommentti.
- Kohdan 7 (Havaintojen vanhentumattomuus) kommenttien loppuun lisätty täsmentävät kaksi viimeistä virkettä siitä, että havaintojen puute ei tarkoita liito-oravan puuttumista.
- Lisätty uusi kohta 10 (Viranomaisen velvollisuus tehdä rikosilmoitus). Kohdan Luontodirektiivin kansallinen toimeenpano uusi numero on 11.
- Kohdassa 11 (Luontodirektiivin kansallinen toimeenpano) alaviitteeseen 77 lisätty maininta virheellisen ja mihinkään perustumattoman ”pienialaisen” LLP-tulkinnan varhaisimmasta esiintymästä ympäristöministeri Haaviston kirjeessä EU-komissiolle 16.11.1998.

Aihe: Re: Tietopyyntö / metsänkäyttöilmoitukseen 1-2024-29012 liittyvät maastotarkastukset
Lähettäjä: Keskisen Suomen liito-oravayhdistys ry <keslo@kuusanluonto.fi>
Päiväys: 27.5.2024 11.38
Vastaanottaja: Juha Koskinen <juha.koskinen@aanekoski.fi>

Hei,

10.5.24 esitetty tietopyyntö, jonka myöhemmin täsmensimme koskevan **pyynnön esittämistä edeltävää aikaa**, on kopioitu alle. Tällöin ei voi olla kysymystä mistään asian etenemisestä. Tulkitsen vastauksesi kieltäytymiseksi toimittaa asiakirjoja.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 14 §:n 3 momentin nojalla meillä on oikeus valituskelpoiseen päätökseen asiassa. Vaadimme välittömästi tällaista päätöstä tai tietoa, että pyytämiämme, ennen 10.5.24 syntyneitä asiakirjoja ei ole olemassa.

Tietopyyntö 10.5.24: Keski-Suomen ELY-keskuksen yhdistyksellemme välittämän tiedon mukaan Äänekosken kaupunki on tehnyt metsänkäyttöilmoitukseen 1-2024-29012 liittyen useita maastotarkastuksia kevään aikana liito-oravan esiintymisen selvittämiseksi. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 13-14 §:iin viitaten yhdistyksemme pyytää sähköisiä kopioita asiakirjoista, joista ilmenevät näiden tarkastusten suunnittelun lähtökohdat kuten käytetyt inventointiohjeet, tarkastetut alueet ja niiden rajauksien perustelut, tarkastuksilla käytetyt menetelmät, niillä tehdyt löydökset sekä tarkastusten dokumentointi.

Sami Yli-Karjanmaa

Juha Koskinen kirjoitti 27.5.2024 klo 9.28:

Kyseinen asia on keskeneräinen ja muistio asiasta tehdään kun asia etenee ja valmistuu.

Juha Koskinen
maankäyttöpäällikkö/Äänekosken kaupunki
0400-641829

Lähettäjä: Heidi Kolu <heidi.kolu@aanekoski.fi>
Lähetetty: maanantai 27. toukokuuta 2024 9.18
Vastaanottaja: Juha Koskinen <juha.koskinen@aanekoski.fi>
Aihe: VL: Tietopyyntö / metsänkäyttöilmoitukseen 1-2024-29012 liittyvät maastotarkastukset

Hei Juha,

Pystytkö vastaamaan heille tähän.

Heidi

Lähettäjä: Keskisen Suomen liito-oravayhdistys ry <keslo@kuusanluonto.fi>
Lähetetty: sunnuntai 26. toukokuuta 2024 7.11
Vastaanottaja: Heidi Kolu <heidi.kolu@aanekoski.fi>
Aihe: Re: Tietopyyntö / metsänkäyttöilmoitukseen 1-2024-29012 liittyvät maastotarkastukset

Hei,

Tietopyyntöön vastaamisessa viranomaisella ei ole harkintavaltaa sen suhteen,

vastataanko vai ei tai tehdäänkö tämä lain antamassa määräajassa (joka on jo ylittynyt) vai joskus myöhemmin. Mikäli pyytämiämme asiakirjoja ei ole, haluamme tästä välittömästi tiedon. Jos niitä kieltäydytään luovuttamasta, haluamme tästä valituskelpoisen päätöksen.

Sami Yli-Karjanmaa

Keskisen Suomen liito-oravayhdistys ry kirjoitti 13.5.2024 klo 13.47:

Kiitos, mutta rajaamme tietopyynnön koskemaan ennen sen lähettämistä syntyneitä asiakirjoja. Mikäli niitä ei ole, pyydämme tästä tietoa.

Terv. Sami Yli-Karjanmaa

Heidi Kolu kirjoitti 13.5.2024 klo 13.19:

Hei,

Olen selvittellyt asiaa kaupungin viranhaltijoilta ja sain vastauksen, että asia on vielä keskeneräinen ja selvityksiä maastossakin vielä täydennetään.

Toimitamme tietoa ja materiaalia kun asia etenee.

Ystävällisin terveisin,

Heidi

Heidi Kolu
Johtoon sihteeri
Äänekosken kaupunki, hallintopalvelut
Hallintokatu 4
44100 Äänekoski
puh. 040 574 2881
email: heidi.kolu@aanekoski.fi

Lähetetty: Keskisen Suomen liito-oravayhdistys ry <keslo@kuusanluonto.fi>

Lähetetty: perjantai 10. toukokuuta 2024 10.07

Vastaanottaja: Äänekosken kaupungin kirjaamo <kirjaamo@aanekoski.fi>

Aihe: Tietopyyntö / metsänkäyttöilmoitukseen 1-2024-29012 liittyvät maastotarkastukset

ÄÄNEKOSKEN KAUPUNGILLE

Keski-Suomen ELY-keskuksen yhdistyksellemme välittämän tiedon mukaan Äänekosken kaupunki on tehnyt metsänkäyttöilmoitukseen 1-2024-29012 liittyen useita maastotarkastuksia kevään aikana liito-oravan esiintymisen selvittämiseksi. Viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain 13-14 §:iin

viitaten yhdistyksemme pyytää sähköisiä kopioita asiakirjoista, joista ilmenevät näiden tarkastusten suunnittelun lähtökohdat kuten käytetyt inventointiohjeet, tarkastetut alueet ja niiden rajauksien perustelut, tarkastuksilla käytetyt menetelmät, niillä tehdyt löydökset sekä tarkastusten dokumentointi.

Sami Yli-Karjanmaa
puheenjohtaja

Keskisen Suomen liito-oravayhdistys ry
Y-tunnus 3215796-9, kotipaikka Laukaa
<https://www.kuusanluonto.fi/keslo.htm>

Äänekosken kaupungin hakkuualueiden liito-oravatilanne on selvitetty keväällä: ELY:n mukaan alueella ei todettu olevan liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkaa

Mediasta saatujen tietojen mukaan Keskisen Suomen liito-oravayhdistys ry on tehnyt rikosilmoituksen metsäyhtiön hakkuista Äänekoskella. Poliisi on käynnistänyt esitutkinnan ja selvittää, hakkasiko Stora Enso metsää liito-oravien pesimäalueelta. Hakkuualueen omistaa Äänekosken kaupunki.

Äänekosken kaupunki teki kyseisellä Sikopuron alueella Suolahdessa useita maastotarkastuksia keväällä 2024 ennen hakkuita, eikä merkkejä liito-oravasta löytynyt. Keski-Suomen ELY-keskus teki hakkuiden jälkeen kesällä 2024 maastokatselmuksia ja niiden mukaan alueella ei todettu olevan liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkaa, joten luonnonsuojelulakia ei rikottu.

– ELY:n ja kaupungin käsityksen mukaan alueella ei todettu liito-oravia, eikä luonnonsuojelulakia ole rikottu. Äänekosken kaupunki on vastuullinen toimija ja noudattaa kaikessa toiminnassaan lakia, myös luonnonsuojelulakia, kaupunginjohtaja **Matti Tuononen** sanoo.

Poliisi ei ole ollut kaupunkiin yhteydessä tähän mennessä. Tiedotamme asiasta lisää esitutkinnan etenemisen mukaan tai jos kaupunki saa asiasta muuta lisätietoa.

LISÄTIETOA:

Maankäyttöpäällikkö Juha Koskinen, 0400 641 829,
juha.koskinen@aanekoski.fi

Kaupunginjohtaja Matti Tuononen, 040 572 3239,
matti.tuononen@aanekoski.fi